

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՎՄԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՇՏՆԱԹԵՐԹ

Ուրբաթ 1 Փետրուար 2019 - Թիւ 8

Հրատարակչու՞թիւն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ոստմնասիրութիւններու Կեդրոնի

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին էջ	1
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն	2
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւն	4
Արեւմտեան Հայաստանի Խորհրդարան	6
Կիլիկիայ	9
Կրթութիւն եւ գիտութիւն - Պատմական	10
Արեւմտեան Հայաստանի Տարագիր Հայրութեան ձայնը 13	
Պետական փաստաթուղթեր	16
Վերջին էջ	19

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ

Ուրբաթ 1 Փետրուար 2019 - Թիւ 8

Միաձայն ընտրութեամբ
ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՔՐԱՀԱՄԵԱՆ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱԽԱԿԱՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
2019-2023 ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԱԲԱՐՏԵՑ ԻՐ ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՆԱՏԱՇՐՋԱՆՆԵՐԸ (ՅուՆուար 18-20 2019)
Պաշտօնական մանրամասն տեղեկագիրը էջ 8

Նախակազմի նշանակութեամբ Վարչապետը՝
ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ
ԵՒ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՎՍԱՀՈՒԹԻՒՆԸ
Մանրամասնութիւնները էջ 4 եւ 8

**Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան
Վարչապետի հաշուետուութիւնը**

Անցած 2 տարիներուն Կառավարութեան աշխատանքներու հաշուետուութիւնը
ԱՐՅԿ Վարչապետ - Գառնիկ Սարգիսեան

Ամբողջական տեսանկիւրը գտնել յետեւեալ կապով
<https://www.youtube.com/watch?v=gVUgpiJ8958>

Արեւմտեան Հայաստանի

Արեւմտեան Հայաստանի իմաստասիրութիւնը

Արեւմտեան Հայաստանի եւ Արեւմտեան Հայաստանի հայերուն հարցը՝ Նախքան պատմական, հասարակական, իրաւական կամ քաղաքական ըլլալը, փիլիսոփայական կարգի հարց է:

Արեւմտեան Հայաստանը ի՞նչ նշանակութիւն ունի հայ ժողովուրդի համար: Սրբազան տարածք, քաղաքակրթութեան օրրան, ազգային հող, երկրպագութեան սրբավայր, մետաֆիզիկական աշխարհ, կամ այլ ինչպէս ոմանք կ'ուզեն հաւատացնել՝ պարզապէս քարտրու կոյտ մըն է:

Մեր ժողովուրդի գոհաբերումը, «իմ հողը իմ արիւնս է, իմ արիւնս իմ հողս է», արդեօք ան մաս կը կազմէ՞ հին պատմութեան մը, արդեօք մենք պետք է մոռնանք ցաւն ու տառապանքը, մենք պետք է այդ էջը դարձնենք, կամ թէ նկարուփ՛նք այդ տառապանքներուն մէջ՝ վերականգնելու համար մեր ներուժի անսպառ աղբիւրը, մեր ազգը եւ մեր հայրենիքը:

Պատասխանները կը ծաղկին մեր ելութեան մէջ, սիրով, հաւատքով եւ գիտակցութեամբ, եւ մենք մեր ձեռքը կը վերցնենք մեր ճակատագիրը:

Արմենակ ԱՐՐԱՅԱՄԵԱՆ
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ

Արեւմտեան Հայաստանի նախագահը շնորհաւորեց Նիկոլ Փաշինեանին

ՀՀ նախագահ Արմեն Արագւեսանը Ազգային ժողովէն ներս իր ելոյթին յայտարարեւ է, որ ընտրութիւնները «խորհրդարանին մեծ օրինականութեամբ ապահովեր են»:

Նիկոլ Փաշինեանի «թաւշեայ յեղափոխութեան»-ն աջակցող կուսակցութիւնները միայն քուէարկութենէն յետոյ ընդկզրկուեցան խորհրդարանէն ներս: Յիշեցնենք, որ միջազգային դիտորդներն այս ընտրութիւններն անուանեցին ժողովրդավարական:

Նիկոլ Փաշինեանի «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցութիւնը հաւաքեր է ձայներու 70,43 տոկոսը:

Արեւմտեան Հայաստանի նախագահ Արմենակ Արահամեանը շնորհաւորական ուղերձ յղած է վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանին:

«Այսօր աւելի քան երբեւէ Հայաստանի երկու կողմերը պետք է խելացի գտնուին եւ իրենց ուժերը կեդրոնացնեն Հայաստանի բոլոր երեխաները համախմբելուն, անոնց ապագային եւ անվտանգութեան համար:

Այս ազգային ջանքերու շրջանակներէն ներս կը շնորհաւորեմ պարոն Նիկոլ Փաշինեանին՝ վարչապետ նշանակուելուն առիթով», - կէր է Նախագահ Արմենակ Արահամեանը:

Յիշեցնենք, որ Փաշինեանը Նախկին իշխանութիւններուն դեմ քանի մը շաբաթուայ խաղաղ, ոչ բռնի հանրահաւաքներ իրականացնելէ ետք, Մայիս ամսուն ընտրուեցաւ վարչապետ:

Սակայն Հոկտեմբերին Փաշինեանը հրաժարական տուաւ, եւ նշանակուեցան արտահերթ ընտրութիւններ, որոնք ըստ Նիկոլ Փաշինեանին՝ «հանգեցուցին թաւշեայ յեղափոխութեան տրամաբանական աւարտին»:

Նախագահ Արմենակ Արահամեանը՝ որպէս հրաւիրեալ դասախօս, Ֆրանսայի Անթիբ քաղաքի քոլեջի խումբ մը աշակերտներուն համար Նոյեմբերի 11-ի Չինադադարին յաջորդած խաղաղութեան համաժողովի 100-ամեակը նիւթով դասախօսութիւն կարդացած է:

Շարք մը աշակերտներ իրենց կարգանքի տուրքը մատուցեր են խաղաղութեան համաժողովի 100-ամեակին եւ Հայկական հարցին, որ Արեւմտեան Հայաստան մէջ 1894-1923 թթ.-ուն Հայերու դեմ իրականացուած ցեղասպանութեան հետեւանքն է:

Աշակերտները ուշադրութեամբ կը հետեւէին դասախօսութեան, հանդէս կուգային համապատասխան հարցերով եւ այդպէսով կը բացայայտէին Կիլիկիայոյ եւ Արեւմտեան Հայաստանի պատմութիւնը, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ տեղի ունեցող վերջին զարգացումները:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ, ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ, ... ՆՈՐ ՀԱՆԳՐՈՒՄ

Ինչքան "ՆՈՐ" կոչուած վիճակներէ, յոյսերէ եւ տարբեր տեսակ բաներէ անցած է մեր ազգը, եւ կարծես ան յաւերժ փնտռողքի մէջ ինկած՝ կը փորձէ ինչ որ կորսուած արժէք կամ փառք մը վերականգնել, եւ վերջապէս, ինքն իր հանդէպ ունենայ առնուազն **ազգային արժանապատուութեան** կամ **արդարութեան** որոշ չափի գոհունակութիւն:

ՆՈՐ հայրենիք, ՆՈՐ զարթօնք, ՆՈՐ պայքար, ...եւայլն: ՆՈՐ-ի նկատմամբ այս մարմաջը պահ մը մտածել կ'ուտայ թէ մեր ազգի իսկական տագնապը հիկի կամ Նորի մէջ կը կայանա՞յ, թէ ընդհանրապէս ՆՈՐ-ին կցուած այլ հիմնախնդիրներուն վերաբերեալ մեր ազգի **խմացողութեան եւ գիտակցութեան** մէջ է:

Արդե՛օք մենք Հայրենիք, զարթօնք, պայքար կամ այլ եզրոյթները ճիշտ ընկալած ենք: Կը գիտակցի՞նք իւրաքանչիւրի իմաստն ու խորհուրդը, հետեւաբար անոնց նկատմամբ **պատասխանատուութեան մեր բաժինը**:

Կարծես մենք արդէն Հայրենիքի իմաստն ու խորհուրդը իւրացուցած ենք, ու մեզի միայն կը պակսի կերտել ՆՈՐ Հայրենիք մը: Եթէ այս հարցին շուրջ պարզ վիճակագրութիւն մը կատարենք 10 տարբեր հայերու միջեւ, շուտով կը պարզուի թէ անոնք մեծ ինքնավատահոլութեամբ՝ Հայրենիք հասկցողութեան մասին 10 տարբեր տեսակետներ պիտի ներկայացնեն, եւ անէին, որ իւրաքանչիւրը միւսներուն գլուխները պատրաստ է կտորելու, ըսելով որ ինքն է ճիշդը:

Մէկը պիտի ըսէ. Ես իրապաշտ եմ, մեր հայրենիքը այն է ինչ որ այսօր կայ, իսկ միւսը. Չէ, առանց Արցախի հայրենիք չկայ, իսկ երրորդը, Հայրենիքը սրտիս մէջ է..., միտքիս մէջ..., արիւնիս մէջ..., ուրիշ մը. Աստուած կը պահէ հայրենիքին, յանկարծ ուրիշ մը ոգեւորուած պիտի ըսէ. Մենք արարչական տեսակ ենք, երկրագունդը մեր հայրենիքն է..., եւ այսպէս: Այ ինչ ՆՈՐ-ի մասին է խօսքը:

Վիճակը Նոյնն է բոլոր միւս հիմնախնդիրներուն պարագային, եւ յատկապէս մեր ազգի, որպէս ողջ ազգ, գոյատեւումը պահպանելու հրամայականի մակարդակով: **Ահազա՛նգ մըն է սա, ԱՅՈՒ:**

Ահազանգել բայց միեւնոյն ժամանակ՝ շարունակել մեր հերթական անտարբերութեամբ կամ անիմաստ եւ անպատասխանատու ներողամտութեամբ անցնիլ տիրող այդ համատարած դերութիւններուն կողքէն, այլեւ կարելի չէ, չըսելու համար՝ արտօսելի չէ...:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պետական կառոյցը, իր ազգային գործունեութեան երկար եւ դժուար 14 տարիներուն ընթացքին, մեր ազգի գոյատեւման հիմնախնդիրներուն եւ սպարնայիքներուն վերաբերեալ իր կուտակած փորձն ու իմացողութիւնը այսօր անոր թոյլ կուտան պոռթկալու, բարձրաձայնելու եւ զգօնութեան կոչ ուղղելու, ու **մերժելու ներկայ համարարած, թէ հասարակական եւ թէ պատասխանատու մակարդակներուն վրայ տիրող անտարբերութիւնը մեր ազգի հիմնախնդիրներուն վերաբերեալ:**

Պարզ ֆիզիկայի սկզբունքներով, որեւէ կառոյցի մը պարագային, թուլատրելի չէ ողջ ուշադրութիւնն ու հոգատարութիւնը կեդրոնացնել կառոյցին միայն սոյններուն վրայ եւ լրիւ անտեսել հիմքերն ու հեծանները եւ այլ անդամները: Սա բնութեան օրէնքներուն դէմ գործող մօտեցում մըն է, որ եթէ կիրառուի ազգի մը նկատմամբ՝ այդ **ազգը կը կորսնցնէ թէ իր հիմքերը եւ թէ սիւները եւ մնացած բոլոր մասերը:**

Ուղիղ բառերով, մեր իմացողութեամբ եւ գիտակցութեամբ մենք հայոց հայրենիքը կ'ընկալենք իր աբորջականութեամբ, որ բազմաթիւ դարերէ ի վեր բաժնուած է Արեւելեան եւ Արեւմտեան (Ռուսա եւ Թիւրքա, Պարսկա եւ Բիւզանդական)-Հայաստաններու, եւ այդ պատճառով ալ երկու բաժիններէն իւրաքանչիւրն իր քաղաքական կարգավիճակէն մեկնելով կը գտնուի **Հայ ազգին անվայել վիճակի մը մէջ:** Հետեւաբար, դատարկութեան մէջ կը շարունակեն կախուած մնալ թէ Կիլիկիոյ եւ թէ Արցախի եւ այլ հողային հարցերու իսկական եւ վերջնական լուծումները:

Մեր Հայրենիքը ամբողջական է, որպէս մէկ մարմին եւ մէկ հոգի: Անոր գոյատեւման գաղտնիքը կը կայանայ անոր ամբողջական առողջութեան մէջ, մէկ մարդու մարմնի մը պէս, եւ որուն **ՍԻՐՏ Արեւմտեան Հայաստանն է:** Առանց իր ՍԻՐՏ-ին ան գոյատեւման ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունի, եւ մարմնի մնացած անդամներուն քայքայումը ժամանակի հարց կը դարնայ:

Դարերու երկար եւ խոր քունի ժամանակը սպառած է: Գալիք հանգրուանին, քնացող հայերը պէտք է արթնան, իսկ քնացած **ձեւացնողները** այսույետեւ մտահոգուելու շատ բան ունին:

Արեւմտեան Հայաստանի

ՆԻԿՈՍ ԼԻԳԵՐՈՍԸ Կը վերընտրուի որպէս Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրական խորհուրդի Նախագահ

« Աշխարհին կ'իշխէ ներդաշնակութիւնը, եւ թէեւ ֆրանսան իմ ծննդավայրս է, Հայաստանի մէջ են արմատներս: Այսօր անելի քան երբեւէ՝ անոնք կը յիշեցնեն ինծի ատոր մասին» :

Նիկոս Լիգերոսը ծներ է 1968թ.-ի Ապրիլ 30-ին: Ան մաթեմատիկոս եւ ռազմավարական խորհրդատու է: Անոր գործունեութիւնը առհասարակ կապուած է յունական եւ կիպրական պետութիւններուն հետ:

- Պրոֆեսորը հրակիրուեր է՝
- Թրակիոյ համալսարան (Մանկավարժութեան ամբիոնի պատմութեան եւ մաթեմա-տիկական փիլիսոփայութեան դեկավար),
 - Աթէնքի համալսարան (սոցիոլոգիայի ամբիոնի բիոէթիկայի, իմացաբանութիւն եւ կիբեռնետիկայի դասընթացներու դեկավար),
 - Զանաթի պոլիտեխնիկական դպրոց (ռազմավարական կառավարման դասընթացներու դեկավար),
 - Յունաստանի Ազգային անվտանգութեան դպրոց (տեղեկատուութեան բաժնի մաթեմատիկական դասընթացներու դեկավար)
 - Յունաստանի ոստիկանական ակադեմիայի պրոֆեսոր (Բալկանեան աշխարհառազմավարութեան դասընթացներու եւ յունական պաշտպանութեան քաղաքականութեան դեկավար)
 - Յունաստանի Ազգային անվտանգութեան դպրոցի պրոֆեսոր (խաղերու ռազմավարութեան եւ տեսութեան դասընթացներու դեկավար)

Նիկոս Լիգերոսը նաեւ լեզուաբան է, բանաստեղծ, թատերագիր, երաժշտական ստեղծագործութիւններու հեղինակ, երգահան, բեմադրիչ, ինչպէս նաեւ IQ թեստերու ստեղծող:

Ան ստեղծեր է «Ալտրոլիզմ» հիմնադրամը, որ կ'օգնէ փախստականներուն Մարդու իրաւունքներու Եւրոպական դատարան դիմումներ ներկայացնելու հարցով: Ան կը մասնակցի բազմաթիւ գիտաժողովներու, հարցազոյցներու եւ ասուլիսներու՝ մասնաւորապէս Հայերու դէմ ցեղասպանութեան նիւթով:

2018-ին նշանակուեր է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրական խորհուրդի նախագահ:

2019 թուականի Յունուար 28-էն ան վերընտրուեր է որպէս Սահմանադրական խորհուրդի նախագահի ինձ տարի ժամկետով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմենակ ԱՐԱՅԱՍԵԱՆԻ կողմէ:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախակահը, ըստ ԱՀՀ սահմանադրութեան 76.4 յօդուածին, վերստին ԱՀՀ Կառավարութեան Վարչապետ կը նշանակէ Գառնիկ Սարգիսեանին

Վարչապետ ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ը Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովին առաջ կը ներկայացնէ ԱՀՀ Նոր Կառավարութեան ծրագիրն ու կառավարական կազմը եւ կ'արժանանայ պատգամաւորներու բացարձակ միաձայն վստահութեանը

Նոր Կառավարութեան աշխատանքային ծրագրի ամբողջական

Յարգելի գործընկերներ,

Նախքան նոր կառավարութեան աշխատանքային ծրագրի ներկայացումը, թոյլ տուէք ներկայացնելու սոյն ծրագրի մշակումը բնորոշող կարգ մը հանգամանքները:

1. Ընդհանրապէս, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան աշխատանքային ծրագիրները կը մշակուին ըստ հիմնական երեք գործոններու.
 - Առաջինը, մեր ազգային իրաւունքներու վերականգման եւ իրականացման իրաւական թղթածրարն է:
 - Երկրորդը, Միջազգային ռազմավարական փոխադարձ շահերու հաշուեկշիռն է:
 - Իսկ Երրորդը, անմիջապէս տարածաշրջանին մէջ աշխատանքային գարգացումներու ընթացքն է:
2. Երբ կը խօսիք ծրագրի մասին, ուրեմն նկատի պէտք է ունենանք ընթացիկ գործողութիւնները, որոնք ունին սկիզբ եւ ունին վերջ: Յետեւաբար, ծրագրման պահին պէտք է հարցերը հասկնալ ոչ այնպէս ինչպէս որ այսօր են, այլ ինչպիսին կրնան ըլլալ վաղը, եւ մինչեւ ուր կրնան անոնք հասնիլ:
3. Իրապաշտ ծրագրական գործընթացը, կ'ենթադրէ կիրառել նոյն սկզբունքը նաեւ մեր սեփական կարողութիւններուն նկատմամբ: Ուրեմն, մենք մեր սեփական կարողութիւնները պէտք ը'է քնահատենք այն ինչպէս որ այսօր են, այլ ինչպիսին որ անոնք պէտք է ըլլան վաղը, եւ մինչեւ ուր կրնան զարգանալ:
4. Ինչպէս ռազմական, նոյնպէս ալ իրաւաքաղաքական պայքարի յաջողութեան գլխաւոր գործոններէն մէկն է թշնամիին անակնկալի մատնելը: Յետեւաբար, մենք կրնանք խօսիլ մեր աշխատանքային ծրագրի ընդհանուր եւ լայն գիծերուն մասին, բայց ոչ անպայմանօրէն բոլոր գործնական քայլերուն կամ ժամկէտներուն մասին:

Եթէ չառաջնորդուինք նման սկզբունքներով, մեր ծրագիրները կը դառնան տեսական եւ ոչ կիրառական, նոյնիսկ վտանգաւոր ու կործանիչ:

Հետեւաբար, թոյլ տուէք ինձի, որ նախ ձեզի ներկայացնեմ մեր յաջորդ հանգրուանին համար նախատեսուած աշխատանքներու հիմնական ռազմավարական ուղղութիւնը, հետեւեալ ձեռով:

Արեւմտեան Հայաստանի իրաւաքաղաքական թղթածրարը բաւարար եւ համապարփակ ձեռով քննարկել, Վերլուծել եւ համապատասխան եզրակացութիւններ մշակելէ յետոյ՝ մեր կառավարութիւնը յանձնարութիւնն ու պատասխանատուութիւնը կը վերցնէ մեր ազգի բամբոջ իրաւաքաղաքական ժառանգութիւնը փոխադրելու դէպի գործնական գօտի, իջնել աշխատելու շօշափելի քաղաքական գետնի վրայ, եւ մուտք գործել միջազգային քաղաքական օրակարգէն ներս:

Այս է մեր կառավարութեան աշխատանքային ծրագրի առանցքային ուղղութիւնը որ կը նախատեսենք եկող առնուազն երկու տարիներուն համար:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

Ոմանք կրնան հարց տալ, թէ ինչո՞ւ այսօր: Պատասխանը պարզ է.

1. Այսօր միջազգային ռազմավարական փոխադարձ շահերու կշիռքին վրայ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումը կրնայ ստանալ յատկանշական կարեւորութիւն, թէ՛ տարածաշրջանի եւ թէ՛ միջազգային կարգ մը ազդեցիկ ուժերուն համար:
2. Տարածաշրջանին մէջ ընթացող համաշխարհային բնոյթ ունեցող ներկայ պատերազմը անընդհատ նորոգման մէջ է: Առճակատաւոր կողմերը մինչ օրս անկարող կը մնան հաւասարակշռուած լուծումներու հասնիլ՝ տարածաշրջանի ներկայ քաղաքական քարտէսի տուեալներով: Իսկ քարտէսներու փոփոխութիւնը կ'ենթադրէ նոր ինքնութիւններու կեանքի կոչումը, ուր Արեւմտեան Հայաստանը անգամ մը եւս կը ստանայ լուծում բերող գործօնի հանգամանքն այսօր, փաստելով մեր պետութեան ռազմավարական տեսութեան ճշտութիւնը, երբ մենք վերջին երկու տարիներուն ընթացքին յաճախ հաստատած ենք այն իրողութիւնը որ առանց Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումին՝ ոչ խաղաղութիւն եւ ոչ ալ կայունութիւն կրնայ տիրել միջին արեւելքի տարածաշրջանէն ներս:
3. Իսկ որպէսզի Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումն ու կեանքի կոչուիլը ընդունելի դառնար խնդրոյ առարկայ ազդեցիկ տերութիւններուն համար, ան պէտք է ունենար պետականութեան եւ գոյատեւման ունակութեան երաշխիքներ: Այսօր, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պետական կառոյցը, եւ մասնաւոր ներկայ նորընտիր ազգային ժողովը, որուն ընտրութիւններուն մասնակցած են հայութեան թէ՛ տարագիր հատուածը եւ թէ՛ գրաւեալ հողերու վրայ ապրող հատուածը, ինքն իրմով այսօր արդէն ձեռք բերած է Արեւմտեան Հայաստանի Հայութեան կեդրոնական ներկայացուցչական միակ լիազօր մարմինի կարգավիճակը՝ ըստ միջազգային չափանիշներուն, հետեւաբար ան կրնայ ներկայացնել թէ պետականութեան եւ թէ գոյատեւման ունակութեան երաշխիքները, հաշուի առնելով այս պետական կառոյցին հետեւող, օրըստօրէ բազմացող, գրաւեալ հողերուն վրայ ապրող, մեր միլիոնաւոր հարազատ ժողովուրդը:

Ուրեմն, այսօր է միջազգային քաղաքական օրակարգէն ներս մուտք գործելու ճիշտ պահը, եւ այս պիտի ըլլայ մեր կառավարութեան աշխատանքային ծրագրի հիմնական ուղղութիւնն ու նպատակը, զոր իրականացնելու համար անհրաժեշտ կը գտնենք հետեւեալ հիմնական չորս յենարանները.

1- Արեւմտեան Հայաստանի Հայութեան թէ՛ տարագիր սփիւռքի եւ թէ՛ ու յատկապէս, գրաւեալ Արեւմտեան Հայաստանի, ներառեալ Կիլիկիոյ տարածքներէն ներս ապրող տարբեր համայնքներուն հետ, ներկայիս մեր ունեցած յարաբերութիւնները վերածել համակարգային եւ բարձրագոյն համագործակցութեան մակարդակի: Այս նպատակով նախատեսած ենք մեր նոր կառավարութեան մէջ ունենալ Համայնքներու Նախարարութիւն:

2- Միջին արեւելքի տարածաշրջանէն ներս իրականացնել գործնական ներկայութիւն, տեղական բնիկ ժողովուրդներուն եւ պետութիւններուն հետ համագործակցութեան միջոցով: Մենք այս գործունեութեան արդէն սկսած ենք տարածաշրջանին մէջ գործող տեղական ուժերուն հետ, մեր նախաձեռնած Կիլիկիոյ Միասնական Ազգային Խորհուրդի ստեղծումով, որ տեղի ունեցաւ Բէյրութ 30 Յոկտեմբեր 2018-ին: Գալիք հանգրուանին այս գործունեութիւնը պիտի ստանայ արմատական եւ արագընթաց զարգացում: Եկող հանգրուանին, տարածաշրջանի գետնին վրայ մեր ներկայութիւնը պիտի ըլլայ. քաղաքական, Մշակութային, քարոզչական, նաեւ այլ տարբեր միջոցներով:

3- Այդ ներկայութիւնը դարձնել շօշափելի եւ զգալի, ու զուգահեռ մտնել միջազգային իրաւական դաշտ: Արտաքին գործոց եւ Տեղասպանութեան Յանձնագործութիւններու հետապնդման նախարարութիւններուն միջոցով:
Եկող հանգրուանին, մեր կառավարութեան իրաւական գործունեութիւնը միջազգային դաշտին վրայ պիտի ընթանայ.

- Արեւմտեան Հայաստանի իրաւաքաղաքական իրաւունքներու իրագործման ուղղութեամբ:
- Արեւմտեան Հայաստանի իւրացում, թալանուած կամ կողոպտուած անհատական եւ հաւաքական հարստութիւններու վերադարձման, եւ փճացածի դիմաց փոխհատուցման ուղղութեամբ: Այստեղ ներառուած են նաեւ թէ՛ նիւթական եւ թէ՛ պատմամշակութային հարստութիւնները:
- Արեւմտեան Հայաստանի, ներառեալ Կիլիկիոյ գրաւեալ տարածքներուն վրայ ապրող մեր ժողովուրդի իրաւունքներու հաստատումը միջազգային ատենաներուն առջեւ, որպէս գրաւեալ երկրի ժողովուրդի իրաւունքներ, ըստ միջազգային օրէնքի տրամադրած երաշխիքներուն:
- Եւ այլ գործունեութիւններ:

4- Այս բոլորը լիարժեք արդիւնաւետութեամբ եւ իրապաշտօրէն իրականացնելու համար, մենք պիտի յատուկ եւ կեդրոնացուած աշխատանքներ իրականացնենք պետութեան տնտեսական կարողութիւնները զարգացնելու ուղղութեամբ, եւ այդ նպատակով է որ մեր նոր կառավարութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով մենք պիտի ունենանք ոչ միայն Ֆինանսի նախարարութիւն, այլ նաեւ Տնտեսութեան եւ Արդիւնաբերութեան նախարարութիւն:

Ներկայացուած այս չորս յենարանները կը ներկայացնեն մեր կառավարութեան ռազմավարական գործունեութեան ուղեցոյցը՝ եկող հանգրուանին ընթացքին:

Իսկ մեր կառավարութեան սկզբունքային դիրքորոշումները հետեւեալներն են.

- 1- Հայ ազգի ամբողջական գերագոյն շահերը անձեռնմխելի են: Զաղաքական տարբեր կարգավիճակի Հայկական որեւէ մաս պէտք է նկատի առնել միւս մասերու քաղաքական, իրաւական եւ պատմական իրաւունքները:
2. Հայ ազգի գլխաւոր թշնամին այսօր կը հանդիսանայ, մեր ազգային իրաւունքներու հաշուին արհեստականօրէն ստեղծուած թիրոքիան, եւ 19 Յունուար 1920-ին միջազգային ճանուչում ստացած Հայաստան Պետութեան առեւելեան սահմաններու հաստատման անիրաւ խոչընդոտ հանդիսացող Արաբեյճանը: Որեւէ բնոյթի կարգաւորումներ Հայ ազգի այս երկու թշնամիներուն հետ՝ անվաւեր է առանց 1920-ի Հայաստան պետութիւնը իրաւականօրէն շարունակող Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան համաձայնութեան:
3. Ըստ միջազգային օրէնքի չափանիշներուն, ազգային քաղաքական եւ իրաւական հարցերով միակ ընդունելի եւ լսելի կողմ կրնայ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

ըլլալ տուեալ ժողովուրդի մը միայն այն կառոյցը որն ունի կեդրոնական ներկայացուցչական լիազօրութիւն: Այսինքն, այն կառոյցը որ ընտրուած է տուեալ ժողովուրդին կողմէ, որ կը դառնայ միջազգային իրաւական անձնաւորութիւն, (personne juridique internationale) եւ հետեւաբար կը ստանայ նաեւ՝ Միջազգային Հանրութեան Իրաւունքի Ենթակայի (sujet) կարգավիճակ: Այսօր, Արեւմտեան Հայաստանի Հայութեան քաղաքական դաշտի վրայ միակ նման լիազօրութիւն ունեցող կառոյցը փաստացիօրէն կը հանդիսանայ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան տիրուէրի ազգային ժողովը, խորհրդարանը:

Յարգելի գործընկերներ, ձեզի ներկայացուցի Արեւմտեան Հայաստանի Կառավարութեան եկող հանգրուանին համար նախատեսուած աշխատանքային ծրագրի հիմնական ռազմավարական ուղղութիւնը: Ներկայացուցի նաեւ ներկայ ժամանակաշրջանին մեր գրաւեալ հայրենիքին անմիջական հարեւանութեան աշխարհաքաղաքական տիրող մթնոլորտը որ հրամայականներ կը պարտադրէ մեր պետական օրակարգին վրայ: Ներկայացուցի մեր կառավարական ծրագրի իրագործման հիմնական յենարաններն ու ընդունած սկզբունքային դիրքորոշումները:

Մեր աշխատանքները իրականացնելու նպատակով նախատեսած ենք գործել 16 նախարարութիւններէ բաղկացած կառավարական կազմով: Մեր առաջարկած կառավարական կազմը կ'ընդգրկէ իւրայատուկ երկու նախարարութիւններ եւ իւրայատուկ երեք պետնախարարութիւններ, որոնք եզակի են իրենց անուանումներով ու աշխատանքային մասնագիտութեամբ. Կառավարական կազմը.

	Վարչապետ	Գ. Սարգիսեան
	Փոխվարչապետ	*
1	Արտաքին գործոց նախարարութիւն	Գ. Սարգիսեան
2	Ներքին գործոց նախարարութիւն	Յ. Ղազարեան
3	Ազգային Անվտանգութեան նախարարութիւն	Լ. Մինասեան
4	Ֆինանսի նախարարութիւն	Կ. Արմէնեան
5	Կրթութեան եւ Գիտութեան նախարարութիւն	Մ. Նաճարեան
6	Մշակոյթի եւ ազգային ժառանգութեան նախարարութիւն	Ժ. Տարուհեան
		Ա. Նավասարդեան
7	Տեղեկատուութեան նախարարութիւն	*
8	Համայնքներու նախարարութիւն	*
9	Տնտեսութեան եւ Արդիւնաբերութեան նախարարութիւն	Ս. Կուստանեան
10	Երիտասարդաց եւ Սպորտի նախարարութիւն	*
11	Արդարադատութեան նախարարութիւն	*
12	Ցեղասպանութեան Յանձնագործութիւններու հետապնդման նախ.	Կ. Աբրահամեան
13	Ռազմական գործոց Պետնախարարութիւն	Վ. Աւետիսեան
14	Գրաւեալ Հողերու գործոց Պետնախարարութիւն	Ս. Տարօնեան
15	Կիլիկիոյ գործոց Պետնախարարութիւն	Վ. Սիսլեան
16	Ազգային Արժեւանակարգի Պետնախարարութիւն	Ղ. Սարգիսեան

(*՝ Տակաւին չէ նշանակուած

Յարգելի Պատգամաւորներ,

Կառավարութեան ծրագրած աշխատանքները լայնածաւալ եւ բարդ են: Հետեւաբար Ազգային ժողովի նեցուկն ու աջակցութիւնը Էական եւ առանցքային կարեւորութիւն ունին, առանց որոնց դժուար պիտի ըլլայ դիմագրաւել ու յաղթահարել եկող հանգրուանի մարտահրաւերները:

Ձեր հետ, շատ մը ճակատագրական հարցերու շուրջ ընթարձակ եւ խորքային քննարկումներ կատարելու կարիքը պիտի ունենանք, եւ յաճախ մեր աշխատանքները իրաւական հիմնաւորումներ եւ մասնաւոր լիազօրութիւններ պիտի ենթադրեն, այն բոլորին համար ձեր ըմբռնողութիւնն ու հասկցողութիւնը անհրաժեշտ պիտի ըլլայ մեր գործողութիւններու յաջողութեան համար:

Կը խնդրեմ քննարկել մեր ներկայացուցած ծրագիրը իր բոլոր բաղադրիչներով, եւ ապա մեզի ընծայեցէք մեր ժողովուրդի վստահութեան լիազօրութիւնը առաւելագոյն ձայներով:

Շնորհակալութիւն ձեր ուշադրութեան համար:

ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետ, 19 Յունուար 2019

Կիլիկիա - Ֆրանսայի Եւ Մեծն Բրիտանիոյ Շրջադարձը Ա. Մաս

Կիգէն Կ. Թոսուսեան

Պատմութիւնը միայն դէպքերու շարք չէ, այլ նաեւ է վերլուծում եւ պատճառներու բացայայտում, որպէս ապագայի ժողովուրդի դպրոց: Յաջողած կը համարուի այն ժողովուրդը, որ իր պատմութենէն դասեր քաղել գիտէ եւ նոյն ծուղակին մէջ նորէն չիյնար:

Սերտելու համար պատճառները Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ շրջադարձին ու հակահայ քաղաքականութեան Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի աւարտին, հարկ է ճշդել պատճառները: Ինչպէ՞ս եղաւ որ պարտուած Օսմանեան պետութեան յետնորդներուն տրուեցաւ առիթը ստեղծելու համար Թրքական Հանրապետութիւն կոչուած պետութիւն մը, հին ժողովուրդներու՝ հայերու, յոյներու եւ ասորիներու հողերուն վրայ: Այս մասին է որ պիտի սկսինք անդրադառնալ այս յօդուածով:

Թուրք զինուորական Մուսթաֆա Բեմալ Աթաթիւրք մեծ դեր ունեցաւ այս յեղաշրջումին մէջ: Ան կրցաւ կարգաւ Առաջին Համաշխարհային պատերազմէն ետք կատարուած փոփոխութիւնները եւ զինուորական ուժով ու դիւանագիտութեամբ վերագրաւեց Կիլիկիան, յոյներու իշխանութեան տակ գտնուող արեւմտեան Փոքր Ասիոյ շրջաններ եւ ռուսերուն հետ կնքեց Կարսի համաձայնագիրը ձեռք դնելով ամբողջ Արեւմտեան Հայաստանի վրայ:

Ո՞վ էր այս մարդը: Ծնած է Յունաստանի Թեսալոնիքի կամ Սալոնիք քաղաքին մէջ 1881 թուականին: Հայրը ազատական գաղափարներու հետեւող ալպանական ծագում ունեցող Ալի Ռիզա Էֆենտին էր,

տախտակի վաճառական մը, իսկ մայրը Չուպէյտե հանրմ էր, թուրք մը Եօրիք ցեղախումբէն: Մայրը զաւակին կ'ուզէր տալ կրօնական դաստիարակութիւն, իսկ հայրը արեւմտեան ազատ եւ լայիք գաղափարներու հաւատացող մըն էր: Սկիզբը որոշ ժամանակ կրօնական վարժարան յաճախելէ ետք, կը մտնէ Շեմսի Էֆենտի վարժարանը, ուր կ'ուսանի լայիք կրթական ծրագրի մը համաձայն: Այս վարժարանը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ Մուսթաֆա Բեմալի վրայ ու իշխանութեան հասնելէ ետք Թուրքիան իսլամական երկրէ մը վերածեց լայիք անկրօն պետութեան մը:

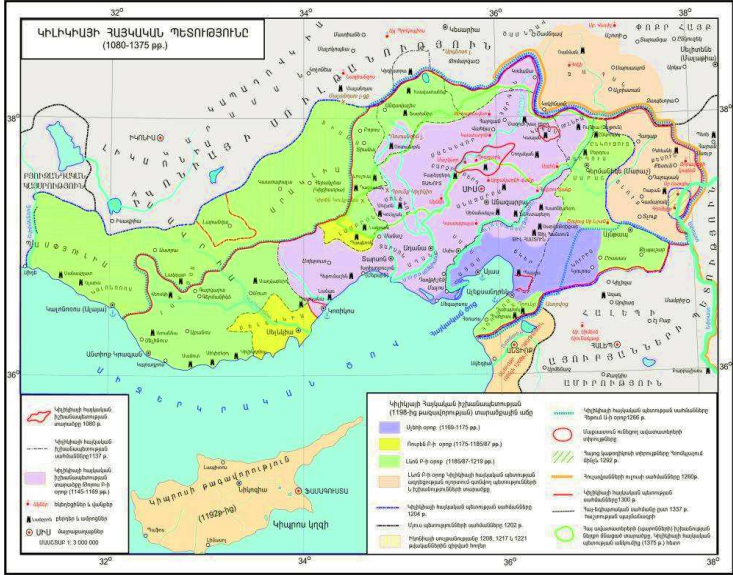
Մութին մէջ կը պահուի Մուսթաֆա Բեմալի տեսլականը հրեայ ըլլալը: Զիչ բան կը գրուի իր հօր ազատական գաղափարներուն մասին: Տեսլմէ հրեաները որպէս մարգարէ կ'ընդունին Սապթեայ Չեվի կոչուած հրեայ կրօնական ուսուցիչ մը, որ կը յաւակնէր սուտ Մեսիան ըլլալ եւ ապրած է ԺԷ դարուն: Այս աղանդը կ'ընդունի իսլամական անուններ եւ երեւութապէս կը հետեւի իսլամ վարդապետութեան, սակայն խորքին մէջ կը պահէ Սապթեայ Չեվի արարողակարգը եւ աղօթքները: Այս աղանդի հետեւորդներէն էին նաեւ Օսմանեան սուլթանին դէմ յեղաշրջում կատարող Իթթիհատ Վէ Թերաքքը կուսակցութեան պարագլուխներէն Թալէաթը, Էնվերը եւ Ժամալը: Այս մասին խօսող այջառու յօդուած մըն է հրեական ծագում ունեցող Հիլլի Հայքիսի յօդուածը, որ լոյս տեսած է 28 Յունուար 1994 թուականին, Նիւ Եորք հրատարակող հրեական «Ֆորուըրտ» պարբերաթերթին մէջ:

Հայքիսի կը գրէ, թէ իր ողջութեան, Աթա-

թիւրք եւ իր ընտանիքը չէին ուզէր անդրադառնալ իրենց տեսլմէ ըլլալու հանգամանքին: Իր կենսագրութիւնը գրող վեց անձերը բնաւ չէին անդրադարձած այս իրականութեան: Միայն Իսրայէլի «Էնցիքլոփետիա Հա-Իրվիթ» կը նշէ այս պարագան: Այդտեղ կը կարդանք, թէ Մուսթաֆա Բեմալի հայրը կողմնակից չէր կրօնական դաստիարակութեան, այլ կը նախընտրէր զաւակը ուղարկել անկրօն, արեւմտեան արժէքներու դասաւանդման վրայ հիմնուած վարժարան մը: Ո՞վ էր Բեմալի հայրը, որ արտաքնապէս կը պահէր իսլամական արարողութեանց մասնակցութիւնը, մինչ իրականութեան մէջ կը պահէր տեսլմէ հրեայի մը բոլոր հաւատալիքները, լայիք արեւմտեան դաստիարակութենէն մինչեւ ազատական գաղափարներու ընդունում: Մուսթաֆա Բեմալի կենսագրութիւնը պատրաստողներէն մէկը՝ Լորտ Էլիսրոս, Բեմալի հայրը կը նկարագրէ որպէս «շուքի մէջ մնացող», անզերեւոյ shadowy անձ մը:

Ուրիշ յիշատակում մը Մուսթաֆա Բեմալի կը գտնենք հրեայ Իթամար Պէն-Ավիի կենսագրութեան մէջ, ուր ան կը յիշէ 1911 թուականին իր հանդիպումը թուրք սպային հետ, որ Երուսաղէմի Բամեհից պանդոկի ճաշարանին անկիւնը նստած էր: Ան կը յիշէ անոր գրաւիչ կանաչ աչքերը: Իր առաջին հանդիպումին, Մուսթաֆա Բեմալ կ'ընդունի որ ինք ջերմեռանդ հետեւորդ մըն է Սապթեայ Չեվիի եւ որ հրեայ մըն է: Ըստ իրեն, ամէն հրեայ պետք է միանար Չեվիի շարժումին: Տաւ օրեր ետք Պէն-Ավի դարձաւ կը հանդիպի Մուսթաֆա Բեմալին ու ան կը յայտնէ, որ տան մէջ կը պահէ յուդայական Սուրբ գիրք մը տպուած Վենետիկի մէջ: Ան կը յիշէր թէ ինչպէս իր հայրը զինք կը տանէր ուսուցիչի մը մօտ երթայէրէն կարգաւ սորվելու համար:

(Շարունակելի)

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱՏԱՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՍՆԵՐ

2019 թուականի Յունուար 18-էն 20-ը ժընեկի եւ Երեւանի մէջ զուգահեռ կը կայանայ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) երկրորդ գումարման առաջին նստաշրջանը

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) երկրորդ գումարման առաջին նստաշրջանի Արձանագրութենէն

18-ը Յունուար, 2019 թ.,
Նիստին սկիզբը ժամը 13:00-ին, աւարտը՝ 20:00-ին:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) պատգամաւորներու անուններուն հաստատումը,

Հաստատուած Պատգամաւորներուն թիւը 72:
Երեւան - 18 ներկայ, 13 լիազօրագիրով, բացակայ 2
Ժընեկ – 19 ներկայ 17 լիազօրագիրով, բացակայ 3
Բէյրութ 3 ներկայ
Շուէդ 2 ներկայ

Որ կը կազմէ աւելի քան 93.5% տոկոս:
Քւորումը ապահովուած է:

Կը հնչէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգը:

Կը բարձրացուի Արեւմտեան Հայաստանի պետական դրօշակը:

1 — ՄԵկ ըրալէ լռութեամբ յարգանքի տուրք կը մատուցուի Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին, որ տեղի ունեցեր է 1894-1923 թթ.-ուն, թրջական երեք իրարայայտորդ կառավարութիւններուն կողմէ՝ Արեւմտեան Հայաստանի եւ Օսմանեան կայսրութեան տարածքին, Ազգային ազատագրական պայքարի մարտիկներու զոհերու յիշատակին, 1941-1945թթ.-ուն Համաշխարհային 2-րդ մեծ պատերազմի զոհերու յիշատակին, Արցախի մէջ զոհուած մակտիկներու զոհերու յիշատակին, Սուրիոյ մէջ զոհուած ազատամարտիկներու յիշատակին, Զեաքի մէջ զոհուած ազատամարտիկներու յիշատակին:

2 — Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան երկրորդ գումարման 1-ին նստաշրջանի օրակարգի նախագծին մասին:
Որոշեցին՝ Հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան երկրորդ գումարման 1-ին նստաշրջանի օրակարգը:
Քուէարկութեան արդիւնքները,
Դէմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

3-Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի պատգամաւորներուն կարգավիճակը, լիազօրագիրներու ստանձնումն ու լիազօրութիւններուն հաստատումը:
Լիազօրագիրները ընդունեցին 72 Պատգամաւորներ:
Որոշեցին՝ հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի 72 պատգամաւորներու լիազօրութիւնները:
Քուէարկութեան արդիւնքները,
Դէմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

4- Լսեցին Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՆԱԽԱԳԱՅԻ անցնող 5 տարիներու գործունէութեան հաշուետուութիւնը:
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմենակ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆԸ նախ ողջունեց երկրորդ գումարման 1-ին նստաշրջանի կազմակերպումը, եւ ներկայացուց 5 տարուայ աշխատանքներու հաշուետուութիւնը, որ կազմուած էր 25 էջնոց փաթեթէ:
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՆԱԽԱԳԱՅԻ անցնող 5 տարիներու գործունէութեան հաշուետուութիւնը գնահատուեցաւ գերեզանց:

5- Կատարուեցաւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Պատգամաւորներու երդման արարողութիւնը:
ԵՐԴՈՒԵՑԱՆ 72 Պատգամաւոր:

6- Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի Խորհրդարանի Նախագահի ընտրութեան մասին:
Առաջարկուած էր 3 թեկնածու, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի առայժմ Նախագահ Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆ-ը, Վիգէն ԹՈՍՈՒՆԵԱՆԸ եւ Ռոբերտ ՍՈՒԼԱՅԵԱՆԸ :
Ընտրեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի Նախագահ:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

Ընտրուեցաւ Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆԸ,
Որոշեցին՝ հաստատել, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի Խորհրդարանի Նախագահ Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆԻ Լիազօրութիւնը
Քուէարկութեան արդիւնքները,
ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 2, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 70, որոշումը ընդունուած է միաձայն:
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի Նախագահն է Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆԸ:

7 — Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի Խորհրդարանի Նախագահի ողջոյնի խօսքը:
Նախ ԱԶՀ ԱԺ նորընտիր Նախագահը ողջունեց ԱԶՀ Նախագահին, ԱԶՀ Կառավարութեան Կարչապետին, ԱԶՀ ԱԺ Պատգամաւորներուն, բոլոր ներկաներուն եւ հիւրերուն:
Ստանձնելով այս բարձր կոչումը, իմ խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեմ բոլորիդ, եւ հաւատացած եղէք որ, Ազգային ժողովի բոլոր աշխատանքները պիտի ըլլան թափանցիկ եւ հասանելի բոլորին, բոլոր այն անձերուն՝ որոնք հետաքրքրուած են Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան թէ կառուցողական եւ թէ զարգացման առաջընթացով:
Ազգային ժողովի աշխատանքները պիտի ըլլան ԱԶՀ Սահմանադրութեան համապատասխան:

8 –Լսեցին՝ Արեւմտայն Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի Նախագահի առաջարկը, կապուած ԱԶՀ Ազգային ժողովի Փոխնախագահներու ընտրութեան մասին, առաջարկուեցաւ 4 Փոխնախագահ:
Ռոբերտ Սուլահեանը Բեյրութէն, Լիդիա Մարկոսեանը Լիոնէն, Սիմօն Տարօնեանը Ժընեւէն, Սեդա Միքայէլեանը Երեւանէն:
Քննարկուեցաւ առաջարկուած թեկնածուներու թեկնածութիւնը:
Որոշեցին՝ հաստատել առաջարկուած թեկնածուները, որպէս Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի փոխնախագահներ:
Քուէարկութեան արդիւնքները,
ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

9-Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի-Խորհրդարանի մշտական յանձնաժողովներուն մասին:
Որոշեցին՝ հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի-Խորհրդարանի հետեւեալ մշտական յանձնաժողովները.

- 9.01 Ներքին գործոց, Պատգամաւորական խորհուրդի եւ Խորհրդարանի հաղորդակցութեան քարտուղարութեան, Էթիկայի Յանձնաժողով:
- 9.02 Իրաւաբանական յանձնաժողով:
- 9.03 Արտաքին գործոց, եւ այլ երկիրներու Խորհրդարաններուն հետ յարաբերութիւններու Յանձնաժողով:
- 9.04 Հայրենակցական, համայնքային եւ հայրենասիրական հասարակական միութիւններու Յանձնաժողով:
- 9.05 Ֆինանսական, տնտեսական եւ զարգացման հարցերով զբաղուող Յանձնաժողով,
- 9.06 Կրթութեան եւ գիտութեան հարցերու Յանձնաժողով:
- 9.07 Մշակոյթի, արուեստի, ազգային ժառանգութեան եւ անտղական հմտութիւններու հարցերու Յանձնաժողով:
- 9.08 Ընտանիքի, կանանց եւ առողջապահութեան հարցերու Յանձնաժողով:
- 9.09 Մանկութեան եւ մարզական հարցերու Յանձնաժողով:
- 9.10 Վետերաններու, վաստակաւորներու եւ Հաշմանդամներու հարցերու Յանձնաժողով:
- 9.11 Պաշտպանութեան եւ Անվտանգութեան հարցերու Յանձնաժողով:

Քուէարկութեան արդիւնքները,
ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0 բացակայ՝ 2, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

10 -Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովի մշտական Յանձնաժողովներու անդամներու ընտրութեան մասին:
Որոշեցին՝ ընտրել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի մշտական Յանձնաժողովներու անդամները:

- 10.01 Ներքին գործոց, Պատգամաւորական խորհուրդի եւ Խորհրդարանի հաղորդակցութեան քարտուղարութեան, Էթիկայի Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (17) Պատգամաւոր:
- 10.02 Իրաւաբանական Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (3) Պատգամաւոր:
- 10.03 Արտաքին գործոց, եւ այլ երկիրներու Խորհրդարաններուն հետ յարաբերութիւններու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (7) Պատգամաւոր:
- 10.04 Հայրենակցական, համայնքային եւ հայրենասիրական հասարակական միութիւններու Յանձնաժողովին համար՝ (6) Պատգամաւոր:
- 10.05 Ֆինանսական, տնտեսական եւ զարգացման հարցերով զբաղուող Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (7) Պատգամաւոր:
- 10.06 Կրթութեան եւ գիտութեան հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (6) Պատգամաւոր:
- 10.07 Մշակոյթի, արուեստի, ազգային ժառանգութեան եւ անտղական հմտութիւնների հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (2) Պատգամաւոր:
- 10.08 Ընտանիքի, կանանց եւ առողջապահութեան հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ ()
- 10.09 Մանկութեան եւ մարզական հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (7) Պատգամաւոր:
- 10.10 Վետերաններու, վաստակաւորներու եւ Հաշմանդամներու հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (2) Պատգամաւոր:
- 10.11 Պաշտպանութեան եւ Անվտանգութեան հարցերու Յանձնաժողովին համար ընտրուեցաւ (10) պատգամաւոր:

Քուէարկութեան արդիւնքները,
ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

11 — Յայտարարուեցաւ, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի Խորհրդարանի Երկրորդ գումարման 1-ին նստաշրջանին կատարուած աշխատանքները գնահատուած են ԳԵՐԱՉԱՆՑ:

12 — Հնչեց Արեւմտեան Հայաստանի հանրապետութեան Օրհներգը:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

19 Յունուար, 2019 թ.,
Նիստի սկիզբը ժամը 13:00-ին, ավարտը՝ 20:00-ին

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի (Խորհրդարանի) պատգամաւորներու անուններուն հաստատումը,
Հաստատուած Պատգամաւորներուն թիւը 72:

Երեւան - 18 ներկայ, 13 լիազօրագիրով, բացակայ 2

Ժընեւ – 19 ներկայ 17 լիազօրագիրով, բացակայ 3

Բէյրութ 3 ներկայ

Շուէդ 2 ներկայ

որ կը կազմէ անելի քան 93.5% տոկոս:

Քուորումը ապահովուած է:

Կը հնչէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգը:

Կը բարձրացուի Արեւմտեան Հայաստանի պետական դրօշակը:

1 - Մէլ ըրալէ լռութեամբ յարգանքի տուրք կը մատուցուի Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին, որ տեղի ունեցեր է 1894-1923 թթ.-ուն, թրջական երեք իրարայայտող կառավարութիւններուն կողմէ՝ Արեւմտեան Հայաստանի եւ Օսմանեան կայսրութեան տարածքին, Ազգային ազատագրական պայքարի մարտիկներու զոհերու յիշատակին, 1941-1945թթ.-ուն Համաշխարհային 2-րդ մեծ պատերազմի զոհերու յիշատակին, Արցախի մէջ զոհուած մակտիկներու զոհերու յիշատակին, Սուրիոյ մէջ զոհուած ազատամարտիկներու յիշատակին, Զեսաբի մէջ զոհուած ազատամարտիկներու յիշատակին:

2 - Լսեցին՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Երկրորդ գումարման 2-րդ նստաշրջանի օրակարգի նախագիծին մասին:
Որոշեցին՝ Հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Երկրորդ գումարման 2-րդ նստաշրջանի օրակարգը:

Քուէարկութեան արդիւնքները,

ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

3 - Լսեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետի անցնող 2 տարիներու հաշուետուութիւնը:

Հաշուետուութիւնը գնահատուեցաւ գերազանց:

Որոշեցին՝ հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Պատգամաւորները:

Քուէարկութեան արդիւնքները,

ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

4 - Լսեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետի ներկայացուցած հրաժարականը:

Հրաժարականը ընդունուեցաւ Պատգամաւորներուն կողմէ:

Քուէարկութեան արդիւնքները,

ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

5 - Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմենակ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆԸ ընդունեց Կառավարութեան հրաժարականը, հիմք ընդունելով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 76-րդ Յօդուածը:

6 - Լսեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի թեկնածուին, որպէս Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի թեկնածու ներկայացուած էր մէկ անձ, որ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան գործող Նախագահ Արմենակ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆԸ էր:

Պատգամաւորները ընտրեցին Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան յաջորդ Նախագահը (2019-2023) թթ. -ուն համար, հիմք ընդունելով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 70-րդ Յօդուածը:

Որոշեցին՝ հաստատել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմենակ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆԻ լիազօրութիւնները:

Քուէարկութեան արդիւնքները,

ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՆԱԽԱԳԱՀՆ Է ԱՐՄԵՆԱԿ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆԸ:

7 — Կատարուեցաւ՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի երդման արարողութիւնը Ազգային ժողովին (Խորհրդարանին) առջեւ, հիմք ընդունելով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 71-րդ Յօդուածը:

8 – Լսեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի որոշումը, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը նշանակեց Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան յաջորդ Վարչապետին, հիմք ընդունելով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Յօդուած 76-ը:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետը Գառնիկ ՍԱՐԳՍԵԱՆԸ Է:

9- Նորանշանակ Վարչապետը, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովին (Խորհրդարանին) առջեւ ներկայացուց նոր կարավարութեան ծրագիրը: Ծրագիրը բաղկացած է 17 էջէ, գալիք երկու տարուայ աշխատանքներուն մասին:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի-Խորհրդարանի Պատգամաւորները բուն քննարկումներէ ետք ընդունեցին նոր կառավարութեան ծրագիրը: (Էջ 4)

Որոշեցին՝ հաստատել նոր Կառավարութեան կողմէ առջարկուած ծրագիրը:

Քուէարկութեան արդիւնքները,

ԴԵՄ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:

10- Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը, վարչապետի առաջարկութեամբ՝ նշանակեց նոր կառավարութեան կազմը հիմք ընդունելով Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրութեան Յօդուած 76-ը:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի-Խորհրդարանի նորընտիր Պատգամաւորները, **Որոշեցին՝ հաստատել Կառավարութեան կողմէ առջարկուած կազմը: Զուեարկութեան արդիւնքները, Դեմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 0, բացակայ՝ 5, կողմ՝ 72, որոշումը ընդունուած է միաձայն:**

11- Լսեցին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նոր Նախագահ Արմենակ Աբրահամեանի կատարած աշխատանքը, ներկայ գտնուեցան Խաղաղութեան Խորհրդաժողովի 100-ամեակին նուիրուած գիտաժողովին, եւ Արեւմտեան Հայաստանի Անկախութեան 99-րդ տարեդարձին նուիրուած միջոցառման:

12 — Հնչեց Արեւմտեան Հայաստանի հանրապետութեան Օրհներգը:

13— Ժամը 20:00-ին նիստը ավարտուեցաւ:

ԱՐԵՎՍԵԱՆ ԶԱՅԱՍԱՆԻ ԶԱՆՐԱԴԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ 2-րդ ՆՍԱՇՐՁԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ:

**20 Յունուար, 2019 թ.,
Նիստի սկիզբը ժամը 15:00-ին, ավարտը՝ 20:00-ին**

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի-Խորհրդարանի Պատգամաւորները Խորհրդարանի Նախագահ Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆԻ գլխաւորութեամբ եւ նոր Կառավարութեան Վարչապետ Գառնիկ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ եւ Կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ այցելեցին ՅՈՒՇԱԿՈԹՈՂ ԾԻԾԵՆԱԿԱԿԱԲԵՐԴ, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցելու Արեւմտեան Հայաստանի եւ Անատոլիայի տարացքին իրարայաջորդ թրջական երեք կառավարութիւններուն կողմէ երկու միլիոն Հայերու դէմ կատարուած Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին:

Բոլորը միասին ծաղկեպսակ դրին յուշակոթողին առջեւ, ի փառս սրբութիւն դարձած նախնիներու ոսկորներուն, եւ աղօթեցին: ԾԻԾԵՆԱԿԱԿԱԲԵՐԴԻ ՅՈՒՇԱԿՈԹՈՂ այցելելէ ետք այցելեցին ԵՌԱԲԼՈՒՐ ՊԱՆԹԵՆՆ, ուր նոյնպէս ծաղկեպսակ դրին ՀԱՅԳԲ-ի – ASALA-ի զոհուած ազատամարտիկներու յուշարձանին, խոնարուեցան ռազմիկներու շիրիմներուն առջեւ, յարգելով անոնց վառ յիշատակը, որոնք իրենց կեանքը նուիրեցին յանուն Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան միջազգային ճանաչման, եւ պայքարի մտան յանուն հայ ազգի եւ յանուն նախնիներու յիշատակին:

Շարունակական այցելութիւն ունեցան ՀԱՅՈՑ ԶՕՐԱՎԱՐ Անդրանիկ ՕԶԱՆԵԱՆԻ շիրիմին, նոյնպէս ծաղկեպսակ դրին շիրիմին եւ յարգանքի տուրք մատուցեցին անոր վառ յիշատակին:

Զանգի Անդրանիկ ՕԶԱՆԵԱՆԸ, Հայոց մեծ զօրավարը իր կեանքը ապրեցաւ նուիրելով զայն յանուն Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման:

Անդրանիկ ՕԶԱՆԵԱՆԻ եւ ՀԱՅԳԲ-ի շիրիմներուն մօտ իրենց սրտի խօսքն արտայայտեցին Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի-Խորհրդարանի Նախագահ Աղուան Տօնականեանը եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութեան նորընտիր Վարչապետ Գառնիկ Սարգիսեանը:

Նոյն ժամանակ, Ժընեվի մէջ, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նորընտիր նախագահ Արմենակ ԱԲՐԱՅԱՍԵԱՆԻ գլխաւորութեամբ, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի-Խորհրդարանի Պատգամաւորները այցելեցին Ժընեվի հայկական եկեղեցին, որու բակին գտնուող Հին Ջուղայի ԽԱՉԶԱՐԻՆ առջեւ ծաղկեպսակ դրին ի յիշատակ 2 միլիոն սրբադասուած հայերու յիշատակին: Յարգանքի տուրք մատուցեցին Արեւմտեան Հայաստանի եւ Անատոլիայի տարածքին հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին:

Ժամը 18-ին, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի-Խորհրդարանի Պատգամաւորները հեռարձակման ուղիղ կապի միջոցով Երեւան-Ժընեւ բազում աշխատանքային քննարկումներ ունեցան յետագայ աշխատանքներուն հետ կապուած, քննարկեցին տարբեր ծրագիրներ եւ վստահութիւն յայտելով մէկը միւսին, ներառեալ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայ նորընտիր Պատգամաւորներուն, յոյսով եւ հաւատքով՝ ցանկացան իրարու եռանդուն եւ բեղմնաւոր աշխատանքներ, յանուն Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ազատագրման, բարգաւաճման եւ բարրութեան:

Միասնաբար երգեցին Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ՕՐՅՆԵՐԳԸ:

Ժամը 20:00-ին նիստը ավարտուեցաւ:

ԱՐԵՎՍԵԱՆ ԶԱՅԱՍԱՆԻ ԶԱՆՐԱԴԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆՍՏԱՉՐՁԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ:

Աղուան ՏՕՆԱԿԱՆԵԱՆ
Արեւմտյան Հայաստանի Հանրապետութեան
Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) Նախագահ

Մարդկութեան եւ Հայոց Պատմութիւն

ՄՈՎՍԵՍ ՆԱՃԱՐԵԱՆ
Արեւմտեան Հայաստանի
Կրթութեան եւ Գիտութեան Նախարար

Մարդն արարել է ետք՝ երկրի վրայ առաջին արարիչ Յրեշտակապետ Յովիւ Դումուզի-Էա-Առիւծ Միեր-Արամազն իր ենթականերուն ժողովի հրաւիրեր է, անոնց ներկայացնելու համար արարուած երկրածին մարդը:

Յրեշտակներէն մէկն առարկեր է, ըսելով թէ այս արարուած մարդը պիտի ապականէ երկիր մոլորակը, նաեւ արիւն պիտի հեղէ, ուստի եւ սխալ էր զինք կեանքի կոչելը:

Յրեշտակապետը պատասխաներ է. "Կան բաներ, որ դուք չէք գիտեր, այնպէս որ ձեր դատողութիւններն ու մտայնութիւնները ի զուր բն":

Ապա ան մէկ տասնեակ հարց տուեր է ներկաներուն, որոնց անոնք չեն կրցած պատասխանել: Մէկն ըսեր է. «Տեր իմ, դուք ինչ որ սորվեցուցեր էք մեզի, միայն այդքանը գիտեմք»:

Յրեշտակապետը կանչեր է արարուած Էակին, ու Նոյն հարցերն ուղղեր է անոր, եւ Ադամը ճգրտօրէն պատասխաներ է բոլոր հարցերուն:

Յրեշտակապետն ըսեր է ներկաներուն «Կը տեսնե՞ք, որ այս արարուածը ձեզմէ շատ բան գիտէ, ուստի դուք պարտաւոր էք երկրպագելու անոր առջեւ»:

Ընդդիմադիր հրեշտակը (յունական Կրոնոսը) կրկին խօսք վերցուցեր է, ու ըսեր է. «Ես երկնածին եմ իսկ սա երկրածին-հողածին է, ուստի ոչ մէկ պարագայի՝ չեմ երկրպագեր երկրածինին առջեւ»:

Ահա այսպէս սկսեր է հակառակորդ դարձած հրեշտակին պատերազմը ընդդէմ Աստուծոյ կամքին եւ մարդուն: Ան է որ Եւային մղեր է գայթակղութեան, ան է որ Կայէնին մղեր է սպաննելու եղբօրը՝ Աբելին, որպէսզի ապացուցէ իր ճշմարտացիութիւնը: Եւ այդ քողարկուած պատերազմն ու մարդկութեան ողբերգութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

Եւ այդ Կրոնոս-հրեշտակը Մեր Սասնայ Ճռերուն մէջ կը ներկայանայ որպէս առաջին Մարայ Մելիք: Իսկ անոր որդի կրտսեր Մարայ Մելիքը ոչ թէ եղեր է Առիւծ Միերի որդին՝ այլ անոր ձեռնասունը, յունական Չեւսը, որ վաստակեր է "սատանայ" մակդիրը, "բաժան բաժան ընող" իմաստով:

Ահա սատանայի եւ անոր հետեւորդներու գործունեութեան պատճառն ու բնութագիրը: Ան ինչպէս որ միւս հրեշտակները՝ որոշակի գիտելիքներ ունեցեր է ի հարկէ, ունեցեր է ֆիզիկապէս սաւառնելու կարողութիւն, սակայն կորսնցնելով իր փառը՝ լուսեղէն աուրան, կորսնցուցեր է նաեւ իր զօրութիւնները, ու պատկերուեր է ինչպէս սողուն, օձ, եւ դարձեր է մարդկութեան դիւերիմ հակառակորդը:

Հողածին առաջին մարդու արարման ժամանակը՝ ըստ մեր Պատմահայր Խորենացիին:

Ան կ'ըսէ, թէ ջրհեղեղը տեղի ունեցեր է "Սատակմամբ մարդկան զագրագործաց՝ դարուն/տարուն երրորդի":⁽¹⁾

Ի հարկէ այստեղ աղանաղում կայ եւ չհասկցուած միտք, քանզի մարդու արարումէն 300 տարի կամ 3 տարի յետոյ չէ որ եղած է Նոյեան ջրհեղեղը:

"Տարուն"-ի "Տար" արմատը՝ տարիներու մէկ ամբողջական

պարբերաշրջանն է, որն արեգակնային չափումներով՝ երկրային 25.920 տարին է, կամ լուսնային չափումներով՝ հաւասար է 28.800 տարուան, ըստ այնմ 3 տար-ն արեգակնային չափումներով կ'ընէ 25.920 x 3 = 77.760 տարի:

Յետեւաբար կրնանք ըսել, որ Ադամն արարուեր է ջրհեղեղէն 77.760 տարի առաջ, իսկ մեզմէ 115.760 տարի առաջ "Յովիւ Դումուզի"-ի⁽²⁾ կողմէ, եւ երկրի անոր կառավարման ժամանակամիջոցին, ինչը կը համապատասխանէ տուժեական արքայացանկի տուժալներուն:

Մեր հաշուարկներով՝ Նոյեան ջրհեղեղը տեղի ունեցեր է Առիւծ կենդանակերպի իշխանութեան օրերուն, ուստի անկէ ետ երթալով 77.760 տարի՝ կը գտնենք նաեւ մարդու արարման կենդանաշրջանը, որ կը զուգադիպի Խեցգետին/Խեչափառ կենդանակերպի իշխանութեան շրջանին:

Պետք է ըսել, որ վաղազոյն պատմիչները ժամանակը հաշուարկեր ու գրանցեր են կենդանակերպներու պարբերաշրջանների հիմքով, ատոր համար ալ աստղագիտութիւնը կամ աստղաբաշխութիւնը ի սկզբանէ եղեր է կարեւորագոյն զբաղմունք:

Ի՞նչ խորհուրդ կը կրէ այս կենդանակերպը: Անոր "Խեցգետին" տարբերակը կը յուշէ, որ Խեցգետինի երկրային տարածք Բիւրակի⁽³⁾ մէջ արարուած մահկանացու մարդու հոգին իր "խեցին" կամ մարմինը կը յանձնէ հոսող "գետին" կամ գուցէ "գետնին", այսինքն կը մահանայ, քանզի ան մահկանացու է: Իսկ անուան "Խեչափառ" տարբերակը կը յուշէ, որ խեցի-մարմինը փառ, այլապէս Աստուածային հուր կը ստանայ, ուստի մարդու մարմինը կեանքի կը կոչուի:

Մարդու մարմինը ձեւաւորողն ու անոր կենսատու այդ հուրը մատակարարող անձը յունական առասպելներուն մէջ կոչուեր է Պրոմէթէս (ըստ բառի կառուցուածքին՝ «փառը մատուցող թեւս/թեւաւոր»), որ Նոյնինքն Անուրամազդա/Էա-ն է:

Հանումատութեան համար ըսելք, Հնդկական առասպելաբանութեան "Ագնի" աստուծոյ մակդիրներէն է "Պրամատի": Սա աղճատուած, պակասաւոր մէկ տարբերակն է "Պրոմէթէս"-ի, եւ կը նշանակէ "փառը (Անուր-աուրան⁽⁴⁾) մատուցող", երբ ան մեզի յայտնի է նաեւ "Մատթէւոս" անուամբ՝ ("Մատուցող թեւաւոր" իմաստով), որ ոչ պատահաբար՝ Աստուածաշունչեան Նոր Կտակարանի առաջին կտակարանը մեզի մատուցող առաքելի անունն է նաեւ:

Վայնախեան առասպելաբանութեամբ՝ շանթահարող աստուածը (Չեւսը) յաւերժական տանջանքի մատներ է "հուրը գողացող" ու մարդկանց տանող Պիարմատային: Պարզ է, որ Պիարմատա եւ Պրամատի անուններն առաջացեր են "Փառը մատուցող" "Պրոմէթէս"-էն:

Սումերական առասպելաբանութեամբ՝ Քսիսութեայի (Նոյի) հօր անունը յիշատակուեր ու կարդացուեր է "Ուբարա-Տուտու"⁽⁵⁾: Այս ալ ծագած պիտի ըլլայ "Ուպ" (անգլ. "up"), հայերէն "ապ", "փառայ" եւ "տու"="տալ" արմատներէն, իսկ երկրորդ "տու"-ն ալ "թեւ" բառի այլընթացքումն է, հետեւաբար այդ "անունը" կը բովանդակէ "երկնային փառը տուող թեւաւորը կամ հրեշտակը" խօսքը:

Սումերական գրութիւններով կ'ըսուի նաեւ, որ "Էա" (Էութիւն արարող) աստուածն է մարդուն արարողը: Մինչդեռ անոնց մօտ "Էա/Հայա" կոչուեր են թէ՛ Էնկին, որ ճարտարապետ եղած է ու կառուցեր է առաջին երկու քաղաքները երկրի վրայ, եւ թէ՛ անոր որդի Յովիւ Դումուզի/Պրոմէթէս/ Կադմոսը, այս անգամ նաեւ որպէս "Ուպփառատուտու"⁽⁶⁾:

Պրոմէթէս անունն հնդկա-վայնախեան "Պրամատի/Պիարմատա" տարբերակները մեզ մղեցին զանոնք համեմատելու Pyramid (բուրգ) եզրին հետ, որու ծագումնաբանական-էթիմոլոգիական կառուցուածքն ու իմաստաբանական բովանդակութիւնը առ այսօր անյայտ մնացած է մարդկութեան: Pyramid-ը հայերէնի կը տառադարձուի "փառամիտ", ինչը որպէս կառոյց՝ 1. "Փառին միտող"-ն է, այլապէս լուսատուներուն միտելու, լուսատուները քննելու նպատակին ծառայեր է, եւ որ նուիրուեր է 2. "Փառը մատուցող" փառաւոր միտք ունեցող Պրոմէթէսին, ու 3. Մարդկային առաջին տեսակի արարչութեան:

Մարդկանց որդիներու դաստիարակութիւնը վստահուեր է Սասնայ Ծուռ Դաւութի կին Անահիտ դիւցուհուն, այդ պատճառով ալ ան կոչուեր է Մայր Անահիտ, որն համաստեղութիւններու շարքին կը ներկայանայ որպէս Կոյս կենդանակերպ: Անոր աշխարհագրական նստավայրը կոչուեր է Անահտական Աթոռ, եւ երկրի վրայ կը ներկայացնէ Կոյս կենդանակերպի տարածքը (Տես՝ Պատկեր «20»):

Անահտական Աթոռ լեռներ
Պատկեր «20»

Կոյս կենդանակերպը կը ներկայացնէ Հայոց այբուբենի «Ս» տառը:

Վերադառնանք պատմութեան ընթացքին: Տիեզերականները երկիրը կառավարեր են հերթով: Այդ ընթացքին երեւելի դարձեր է Եգիպտոսը, որ վերածուեր է հերթական հրեշտակապետի նստավայրը:

Մեր Եպոսին մէջ տոյն հրեշտակապետը կը ներկայանայ որպէս Մըսրայ Մելիք: Սա յունական առասպելաբանութեան Կրոնոսն է, որն իր գաւակները կլլած է, որպէսզի չըլլայ թէ գիւք գահընկեց ընեն ու իր գահը գրաւեն: Սա եղեր է վերոյիշեալ ընդհանրորդ հրեշտակը: Այդ պայմաններուն մէջ, ան մեզ արարող Պրոմէթէս/Առիւծ Միերին հետ վերջիվերջոյ բարեկամական դաշինք կնքեր է, որ իրենցմէ մէկուն մահուան պարագային՝ միւսը փոխարինէ անոր:

Արամազը Մըսրայ Մելիքի միակ փրկուած որդիին՝ Չեսին, փորձեր է դաստիարակել ըստ պատշաճութեան: Չեսը պատերազմէր է իր հօր՝ Զրոնոս/ Մըսրայ Մելիքին դէմ, որ եօթ տարի պատերազմելէ ետք՝ ստիպուեր է հեռանալու երկիր մոլորակէն: Այդ ընթացքին Արամազ-Մեծ Միերը գացեր է Եգիպտոս ու այնտեղ մնացեր է մինչեւ պատերազմի ավարտը, ու հոն կառուցեր է Եգիպտոսի սփինքը, որ կը պատկերէ Էգ աշիւծը՝ որպէս Դերսիմի բնական արու արիւծի գոյգը, որովհետեւ այն դեռ չուներ իր գոյգը երկրի վրայ: Ահա թէ ինչո՞ւ ան Մըսր մնացեր է այդքան ժամանակ:

Չեսը յաղթելով իր հօրը՝ Եգիպտոսի մէջ ինքը դարձեր է Մըսրայ Մելիք: Այդ պատերազմը ահեղ հրեղէն եղած է, որուն պատճառով երկիր մոլորակի մթնոլորտը փոխուեր է, յառաջացնելով օդային-օդային շերտի ընդարձակում, եւ մթնոլորտային ճնշման մեծացում, որուն հետեւանքով ալ նոր աճող ծառերուն բարձրութիւնը, նաեւ նոր ծնունդ կենդանիներուն եւ մարդկանց չափերը չափազանց փոքրացեր են:

Պատերազմի ավարտին՝ Առիւծ Միերը վերադարձեր է Դերսիմ ու որդի մը ունենալէ ետք, կնոջ հետ հեռացեր է երկիր մոլորակէն: Բաւական ժամանակ անց, Կրոստեր Մըսրայ մելիք-Չեսը խախտեր է իր հօր կնքած դաշինքը Առիւծ Միերին (Հրեմես եռամեծին) հետ, եւ պատրազմ յայտարարեր է Սասունի դէմ: Ծուռ Դաւութը հրեղէն սուրով եւ հերդէն ձիով դիմագրաւեր է հակառակորդին, այսինքն այս պատերազմը նոյնպէս եղեր է հերդէն, ուստի եւ մոլորակի ջուրերու գոլորշիացումը բազմապատկուեր է: Պատերազմը ավարտուեր է Մըսրայ մելիք-Չեսի պարտութեամբ:

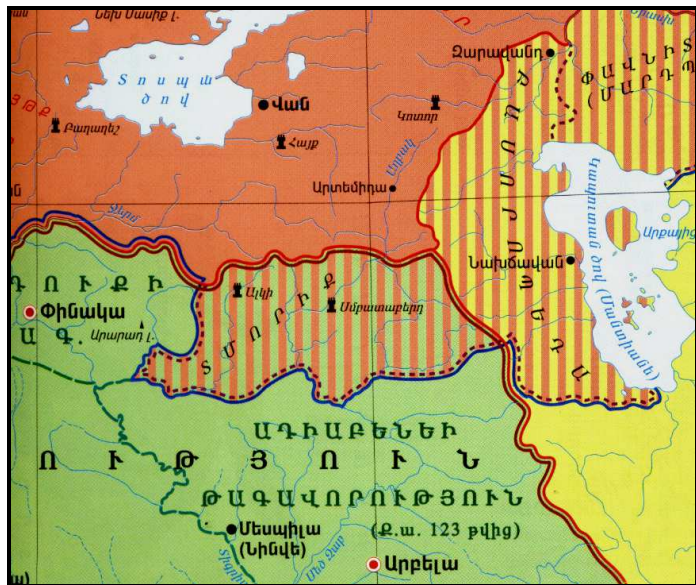
Սասնայ Ծուռ Դաւութը (Tot-ը) որպէս յաղթական կողմ՝ դարձեր է երկիր մոլորակի տիրակալ, ու հաստատուեր է Մըսր:

Ան իմացեր է երկիր մոլորակի բնոյթը, եւ որ շուտով մոլորակի առանցքի թեքման փոփոխութեան պատճառով ջրհեղեղի սպառնալիք մը իրականութիւն պիտի դառնայ:

Այդ պատճառով ան կառուցեր է մեծ տապան մը, եւ այնտեղ հաւաքեր է որոշ չափով կենդանիներ, նաեւ պիտանի

կենդանիներու եւ բոյսերու սերմեր, փրկելու համար այդ տեսակները վերջնական կորուստէ:

Իր շրջապատի երեւելիներէն ոչ ոք հաւատացեր է գալիք պատուհասի իրականութեան: Ան իր ընտանիքով ապաստաներ է տապանին մէջ, եւ ջրհեղեղն սկսեր է: Այդ աղետին պատճառով խեղդուեր են ծովեզերեայ եւ դաշտավայրերու մէջ ապրող բոլոր կենդանիները, հրեշտակագուններն ու մարդկանց որդիները: Ջրհեղեղի ավարտին տապանը կանգ առեր է Հայկական լեռնաշխարհի Կորդուած լեռնազանգուածին մօտ գտնուող երկգագաթ, մշտապէս ձիւնածածկ եւ բաւական բարձր Արարադ (ներկայիս Ջուղի, տես՝ Պատկեր «21») լեռան փեշերուն, եւ տապանէն իջեր են անոր երեք որդի Չրուանն (Սուրբ Գրային Սէն) իր ընտանիքով ու ենթականերով, եւ հիմներ են գիւղ մը, գոր կոչեր են Գիւղ Ութից (Տես՝ Պատկեր «22»), այսինքն Դաւ-Ութի (Նոյի) որդիներուն գիւղը, որն յետոյ կոչուեր է Նաեւ Թման, եւ որ մինչեւ հիմա գոյութիւն ունի Ջուղի լեռան փեշերուն եւ ներկայիս քրդերէնով կը կոչուի «Հաշտանէ», ինչը մօտաւոր թարգմանութիւնն է «Գիւղ Ութից»-ի, եւ կը նշանակէ «Ութի տուն»:

Նոյեան Տապանի նստատեղի Արարադը
Պատկեր «21»

Ահա եւ այդ գիւղի մատոյցներու բարձրութեամբ ալ եղած է ջրհեղեղի ջուրերուն մակարդակը, մօտ 1200-1300 մ. ծովի մակերեսէն:

Նոյը շարունակեր է իր նաւարկութիւնը քիչ մըն ալ հիւսիս արեւմուտք, եւ նոյն լեռան փեշերուն, Տիգրիսի մէկ վտակին մօտ իջեաներ է ընտանեօք:

Նոյեան տապանի նստավայր Արարադը պէտք չէ շփօթել Արարատեան դաշտավայրի Արարատ լեռան հետ:

Սուրբ Գրոց մէջ երբէք չընտելի որ տապանը նստեր է Արարատ (Մեծ Մասիս) լեռան վրայ, այլ Արարատեան լեռներուն վրայ, ինչը կը նշանակէ «Արարչութեան լեռներուն վրայ», երբ արդէն գիտենք որ ամբողջ Հայկական լեռնաշխարհը եղած է սկզբնական արարչութեան տարածաշրջանը:

Ի հարկէ մեր լեռնաշխարհը բաւական բարձր էր ջրհեղեղեան ջուրերու մակարդակէն, եւ Ադամի սերունդներէն ովքեր որ այդ ժամանակ կ'ապրէին Հայաստանի մէջ՝ փրկուեր էին աղետէն:

Փաստն այն է, Հայաստանի տարածքին միջնադարէն աւանդուած երկու գաւառ կայ, մէկը Աբեղեանք (Տես՝ Պատկեր «23»), միւսը Գաբեղեանք, այսինքն Աբեղի եւ Կայէնի սերունդներուն նախաջրհեղեղեան նստավայրերը, եւ այսօր ալ ունինք Աբեղեաններ հայ իրականութեան մէջ:

Այս ահաւոր ջրհեղեղին ժամանակ ոչ միայն ոչնչացեր է կենդանութիւնը՝ այլեւ մայր ցամաքը մասնատուեր է հինգ մասերու, եւ ձեւաւորուեր են երկիր մոլորակի մեզի ծանօթ ներկայ ցամաքամասերը:

Այս միջոցին է որ միագագաթ Արագածը պայթեր է հրաբուխով ու դարձեր է քառագագաթ, մինչդեռ անոր արեւելքին ծփացող ովկիանոսէն դուրս եկեր է Արարատ լեռն ու Հայկական Պար

լեռնաշղթան, նաեւ ձեւաւորուել է Արարատեան դաշտը, որոս ամբողջ յատակին ովկիանոսէն մնացած աղերն են:

Գիւղ Ութօցը կամ Թմանը Պատկեր «22»

Աբեղեանք գաւառը՝ Աբեղի ստրուկոսներուն նստատեղին Պատկեր «23»

(Ճարուևակէի)

- 1) Մ. Խորենացի, Նոյն, Գիրք Առաջին, Էջ 16:
- 2) «Հովիւ Դումուզի»-ն Նոյն ինքն Պրոմէթէս-Մաթուսաղա-Առիծ Միերն է, սումերական առասպելներում «Հայա» կարդացուած հրեշտակի որդին, «որն էլ Ադամին արարողն է ու Նրա «հովիւը»: Նրա յիշատակին է որ ջրհեղեղից բաւական յետոյ, Հայկի որդի Արամանեակն իր որդուն անուանել է Կաղմոս (համագոր «Դումուզի»-ին), երբ վերջինս սումերական արքայացանկում կոչուել է «Դումուզի ձկնորսը՝ Հայայից»:
- 3) «Բիւրակն» անուան հիմքը «բիւր»-ն է, լորի «բիւ»-«բէւ» արմատը յունական կամ յատինական «Bio»-«կենսաք» նշանակող բառն է, որ «բ»-ի հետ մէկտեղ կը լինի «կենսքի պահ», իսկ «ակն»-ը «ակ անել»-«ամբողջացնել» է նշանակում, ուստի «Բիւրակն»-ը եղել է «կենսքի արարման պահն ու ակը՝ վայրը»: Դրա համար էլ Բիւրակը կոչուել է նաեւ «Սերմանք»:
- 4) «Յաճախապատում ճառք», Վաղարշապատ, 1894-96, ճառ ԺԱ, Էջ 131, «յահող բարուց»:
- 5) Տեա՛ր Ռոբըրտ Տեմալ, «Սիրիոսի առեղծուածը», ռուս. լեզուով, Մոսկուա, 2005, Էջ 396:
- 6) «Էա»-ն սումերական առասպելներում յիշատակում է նաեւ «Էնկի»: Յունարեւոտում «Էա»-ն դարձել է «Յան-կի» (է>ի>յ անցումով), հայերէտում ազգը ցոյց տուող «Էան» ածանցի: «Էնկի»-ն Սուրբ Գրոց մէջ յիշատակում է «Ենուք» (Մաթուսաղայի հայրը), իսկ ԱՄՆ-ում այսօր

Հայկական Լեգիոնի 100-ամեակը 01.02.1919-էն 01.02.21-019

WITH THE BRITISH IN PALESTINE

Արեւմտեան Հայաստանի պետական հեռուստաընկերութիւնը Ձեգի կը ներկայացնէ Հայկական լեգիոնի մասին նիւթերու շարք, որ Նուկրուած է լեգիոնի ստեղծման 100 ամեակին:

Թիւրք յայտնի լրագրող Սերդար Զորուչուն անդրադարձեր է Հայկական լեգիոնի փառահեղ անցեալին: Յօդուածագիրը կը նշէ, որ Հայերու դէմ իրականացուած ցեղասպանութենէն մազապուրծ հասնելով Եգիպտոսի Պորտ Սաիդ նաւահանգիստ՝ անոնք զինուորագրուեցան Նոր ստեղծուող ռազմական լեգիոնին: Եգիպտոս բնակող հայերը՝ ֆրանսական ուժերուն աջակցութեամբ ստեղծեցին լեգիոն: 1919 թուականի Փետրուար 1-ին Արեւելեան լեգիոնը, որ պիտի կոչուէր Հայկական լեգիոն՝ ֆրանսացիներու ամենակարեւոր ուժերէն էր: Արարայի ճակատամարտին տարած յաղթանակով լեգիոնը նպաստեր է թրքական ճակատի քայքայմանն ու դաշնակիցներու յաջողութեան:

Կարապետ Թոզլուեանը՝ Արարայի ճակատամարտէն վերապրածը, նշեր է. «Մուսա լեռն, Զեսաբէն, Հունենիկէն օգներ են ֆրանսացիներուն, որոնք խոստացեր էին Կիլիկիան յանձնել հայերուն: Մեր հայ մարտիկները ֆրանսացի զենեարային խոստացեր են վերցնել Նաբլուս Մեզիին: Գենեարայի հարցին, թէ ինչպէ՛ս պիտի վերցնէք, հայերը պատասխաներ են՝ «Սա ձեր համար չենք ըներ, մենք թիւրքերէն վրժ պէտք է լուծենք, անոնք կը յաղթենք»: Գենեարայն ալ նշեր է, եթէ յաղթե՛ք՝ ձեգի անկախութիւն կուտանք: Կիլիկիան ձեգի կուտանք»:

Պրոֆ. Վերժիսէ Սազլեանի կողմէ տպագրուած Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան մասին պատումներէն մեկուն մէջ կը յիշատակուի մէկ այլ դրուած՝ պատերազմի անմիջապէս մասնակից, Մուսա լեռան բնակիչ Մովսէս Փանոսեանին մասին:

«Մենք կամաւորագրուեցանք ֆրանսական բանակին, որիւք Հայկական լեգիոնի հիմքերը: Խարբերդէն, Սազլէն, Հունենիկէն, Կիլիկիայի ամեն անկիւնէն մարտիկները եկան միացան մեզի, մեկնեցանք Նաբլուսի ճակատ, կռուեցանք, յաղթեցինք: Յայտնի անգլիացիներէն մէկը նշեր է, որք մեր թագաւորէն ալ հարուստ էք, քանզի այսպիսի խիզախ մարտիկներ ունիք: Արարայի ճակատամարտի յաղթանակներուն Նուկրուած կան թիւրքերէն բանաստեղծութիւններ՝ գրուած հայ հեղինակներու կողմէ:

Հայկական լեգիոնը ֆրանսացի եւ անգլիացի զենեարայներու հիացմունքները վայելեր են: Անգլիացի զենեարալ Էդմունդ Ալենքին, ով Երուսաղէմի գրաման համար ստացեր է Երուսաղէմը Նուաճողի տիտղոսը՝ 1918 թուականի Հոկտեմբեր 12-ին Պորոս Նուբար փաշային ուղարկած նամակին մէջ կը գրէ. Հայարտ եմ, որ իմ ենթակայութեան տակ հայկական զունդ կայ: Անոնք փառահեղ ձեւով մարտնչեր են. յաղթանակներուն մէջ իրենց ներդրումը ունեցան:

Ռազմական յաջողութենէն ետք, Մուսա լեռան հայերը վերդարձեր են իրենց հայրենիքը: Սակայն ականատես եղեր են աներակուած բնակավայրերու: Վերա-Նորոգեր են, սկսեր են այգիներ տնկել:

Սակայն հայերը յետագային ստիպուէր են երկրորդ անգամ լքելու հայրենի տունները. որովհետեւ Ֆրանսան Հայթայը Նուկրաբերեց Թիւրքիային: Հայերը տեղափոխուէր են Ալեքսար: Մինչեւ 1939 թուականը հանգիստ կ'ապրէիք: Ֆրանսացիներն ու անգլիացիները անգամ մը եւս մոռցան հայերուն իրենց տուած խոստումները եւ Ալեքսանդրեոսի սանջակը Մուսա լեռան հետ մէկտեղ Նուկրեցին թիւրքերուն: Դժուար փորձութիւններէ ետք հաստատուեցանք Ալեքսարի մէջ: Հոն տուն կառուցեցինք, այգիներ տնկեցինք: Քանի մը տարի յետոյ Ալեքսարը դրախտի վերածեցինք,- ան կը պատմէ իր մեռուստածը:

Պետական

ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱԲԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ - Ժողովածու

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հայկական Հարցի սկզբնաւորումէն (1878 թ.) եւ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութենէն (1894-1923 թթ.) յետոյ ինկած ժամա-նակահատուածին Հայկա-կան Հարցի վերջնական կարգաւորման տոր օրակարգ (համազգային ծրագիր) չէ ձեւաւորուած, բացառութեամբ 1975-1987 թթ.-ուն Երրագոյն զինեալագատագրական պայքարի գոր-ծունեութեանն ու ծրագիրին: Փոխարէնը՝ Արտերկրի հայութեան օրա-կարգին դրուած էին տեղական համայնքներու կազմաւորման, Հայասպահականութեան, Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման եւ Խոր-հրդային Հայաստանի Հանրապետութեան ապագային հետ կապուած խնդիրներն էին: Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութեան օրա-կարգին մէջ Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութեան վերա-ծնունդի ու զարգացման, Հայրենադարձութեան խնդիրները: Հայաստանի Հանրապետութեան օրակարգին դրուած են Արցախի հայութեան, Արցախի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան ան-վտանգութեան, պաշտպանութեան ու շրջափակման յաղթահարման, ինքնորոշման իրաւունքի, ազատութեան եւ անկախութեան հաս-տատման ու պահպանման խնդիրները:

Եւ ինչպէս 1980-ի վերջերուն ու 1990-ի սկզբներուն հայ հասարակական-քաղաքական միտքը, մեծ հաշուով, պատրաստ չէր Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան վերահաս իրողու-թեան, այնպէս ալ այսօր ան պատրաստ չէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Ներառեալ՝ Կիլիկիոյ) անկախութեան անկասելի վերահաս իրողութեան:

Այսօր, սակայն, հակուած ենք այն միտքին, որ Հայկական Հարցի վերջնական կարգաւորման տոր օրակարգ կը ձեւաւորուի 2004-2014 թթ. ընթացքին, երբ 2004 թ. Դեկտեմբեր 17-ին՝ Շուշիի մէջ, կը հիմնադրուի Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը: Եւ այս օրը կ'ընդունուի հռչակագիր Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ինքն-որոշման իրաւունքին վերաբերեալ, իսկ 2007 թ.-ին հռչակագիր մը ընդունուեցաւ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներուն վերաբերեալ, իբրեւ Հայկական լեռնաշխարհի բնիկներ: 2011 թ. Փետրուար 4-ին կը յայտարարուի Արեւմտեան Հայաստանի Կառավարութեան կազմաւորման գործընթացին սկիզբը: 2014 թ.-ի Յունուարին նախօրոք կայացած ընտրութիւններուն միջոցով կը ձեւաւորուի Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժողովը (Խորհրդարանը), որն ալ կ'ընտրուի Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետու-թեան նախագահ:

Այստեղ պէտք է յատուկ նշել Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդին կողմէ ՄԱԿի Բնիկ Ժողովուրդներու Փորձագիտական Եանձնաժողովին ծիրէն Ներս 2006-էն ի վեր իրականացուած աշխա-տանքները եւ անոր հիման վրայ ստեղծուած Արեւմտեան Հայաս-տանի հայերու ինքնութեան եւ քաղաքացիութեան կառոյցը: Այս իրաւական քաղաքական հիմքին վրայ կը ձեւաւորուի Արեւմտեան Հայաստանի պետական

համակարգը, որուն միջոցով ալ կ'իրականացուի Արեւմտեան Հայաս-տանի հայերու իրաւունքներու պաշտպանութեան ողջ գործընթացը:

Այսպիսով տեսանելի է, որ Հայկական Հարցի կարգաւորման եւ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներու պաշտպանութեան տոր օրակարգի ձեւաւորումը սերտօրէն կը կապուի երկու հիմնական հարցադրումներու հետ.

ա/ Արեւմտեան Հայաստանի նկատմամբ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներու պաշտպանութեան, աւելի ստոյգ՝ Հայաստանի նկատմամբ հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան, եւ

բ/ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) պետա-կան համակարգի ձեւաւորման:

Այս ժողովածուն կը ներկայացնէ Հայկական Հարցի վերջնական կարգաւորման, Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներու պաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ Հայաստանի նկատմամբ հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան իրաւական - քաղաքական փաթե-թի հիմնական բաժինը, անոր մաս կազմող հռչակագիրներն ու իրամասնագիրները, որոշումներն ու յայտարարութիւնները:

23.08.2017 թ.

Արմենակ ԱՐԻՎԱՏԱՍԵԱՆ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ **ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ**

ԳԼՈՒԽ I

- ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԿԱՐԳԱԲՈՐՄԱՆ Իրաւական-քաղաքական Հիմքերը, ԻՆՉՊԵՍ ՆԱԵՒ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԿԱՏ-ՄԱՍԲ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ Իրաւական-քաղաքական Հիմքերու ՆՈՒԿԱԳՈՅՆ ՓԱԹԵԹԸ
- Հայկական ՀԱՐՑԻ ԿԱՐԳԱԲՈՐՄԱՆ Իրաւական-քաղաքական Հիմքերը 10 Հայոց դէմ կատարուած Ցեղասպանութեան ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ ՄԵՑ Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի, Ռուսիոյ կողմէ, 24 Մայիս, 1915 թ.-ին
- Թրքահայաստանի ՄԱՍԻՆ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐԸ՝ հրապարակուած Պետրոգրադի մէջ 1918 թ.-ի Յունուար 13-ին
- Երիտթուրքերու ԴԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ (1919-1920)
- Սելրի ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԱՄՆ-ի 28-ՐԴ ՆԱԽԱԳԱՐ ԿՈՒՏՐՈ ՈՒԻԼՍԸՆԻ 1920 թ.-ի Նոյեմբեր 22-ին կայացուցած Իրաւարար վճիռը
- Կիլիկիոյ ԱՆԿԱՍՈՒԹԵԱՆ ԱԿՏԸ

ԳԼՈՒԽ II

- ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆԱՍՏԵՐԸ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ) ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՅՅՆՆԵՐՈՒ ԶԵՒԲՈՐՈՒՄԸ (հիմնարար փաստաթուղթեր)
- Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ՊԵՏԱԿԱՆԱՍՏԵՐԸ 10-ն ամբայ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ
- Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ
- Արեւմտեան Հայաստանի հայոց ԻՆՏԵՆՏԻՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԻ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐԸ, 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, 2004 Թուին
- Արեւմտեան Հայաստանի ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՊԱՏՊԱՆՈՒՄԵՐՈՒ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ Հ Ռ Չ Ա Կ Ա Գ Ի Ր Ը ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԸ
- Հռչակագիր ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ
- Որոշումը ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՇՏԱԿԱՆ, ԶԻՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԴՐԱԿԱՆ ԶԵՂՈՅՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԸ
- Հրամանագիր ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴՐՕՇԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ
- Հրամանագիր ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆԱՆՇԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ
- Հրամանագիր Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ինքնապաշտպանութեան ուժերու ստեղծման մասին, հիմնական նպատակ ունենալով պաշտպանելու հայրութիւնն ու Հայաստանը
- Հռչակագիր Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) ձեւաւորման մասին
- Նախագահական ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան իրաւունքները իբրեւ շարունակող պետութիւն
- Նախագահական ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրութեան նախագիծը մշակելու վերաբերեալ
- Պաշտօնական հաղորդագրութիւն Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան՝ կողմէ Սելրի խաղաղութեան պայմանագիրը վաւերացնելուն մասին

ԳԼՈՒԽ III

- ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԵՒ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՅՅՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԵ ԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴԻՍՈՒՄԱԳԻՐՆԵՐԸ՝ ՄԱԿ-ին ԵՒ ՄԱԿ-ի ԱՆԴԱՄ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ
- Դիմում, ՊՐՆ. ԱՐԴԻԼԼԱՐ ԳԻԼԻՆ, ԹՈՒՐԹԻՈՅ

Պետական

գործընթացին իբրև արդիւնք ձեւաւորուած է Հայկական Հարցի արդարացի լուծման եւ հայ-թրքական յարաբերութիւններու խաղաղ, քաղաքակիրթ, արդիւնաւետ եւ վերջնական կարգաւորման իրաւական-քաղաքական պատկառելի փայտեթ:

Նշենք զանոնք.

-1878 թ.-ի Փետրուար 19-ին (Մարտ 3-ին) Ռուսաստանի եւ Թիւրքիոյ միջեւ ստորագրուած Սան Ստեֆանոյի պայմանագրի 16-րդ յօդուածին մէջ նշուած էր: «Նկատի ունենալով այն, որ ռուսական զօրքերուն դուրս բերումը անոնց կողմէն գրաւուած Հայաստանի՝ Թիւրքիային վերադարձուելիք վայրերէն կրնայ առիթ տալ բախումներու եւ բարդութիւններու, որոնք երկու պետութիւններու բարի յարաբերութիւններուն վրայ պիտի ունենան վնասակար ազդեցութիւն, Բարձր դուռը կը պարտաւորուէր անյապաղ կէսսագործել հայաբնակ մարզերու տեղական կարիքներէն բխող բարեխաղաղութիւն ու բարենորոգութիւններ, եւ ապահովել հայերու անվտանգութիւնը քիւրդերէն ու չէրքէզներէն»: Բարեփոխումներուն ընթացքը պիտի վերահսկէր Ռուսաստանը:

-1878 թ.-ի Յուլիս 4-էն 6-ը Պեռլիի քննկրեսի (Յունիս 13 - Յուլիս 13) 61-րդ յօդուածով՝ «բարձր դուռը, յանձն կ'առնէր հայաբնակ վայրերուն մէջ անյապաղ իրագործել տեղական պահանջներէն բխող բարեփոխումներն ու բարենորոգումները եւ ապահովել հայերու անվտանգութիւնը քիւրդերէն ու չէրքէզներէն: Այդ նպատակով ձեռնարկուած քայլերուն մասին ան պարտաւոր էր պարբերաբար հաղորդել պետութիւններուն, որոնք պետք է հսկէն անոնց գործադրութիւնը»: 61-րդ յօդուածը Սան Ստեֆանոյի պայմանագրի 16-րդ յօդուածի հակադարձումն էր, բովանդակութեամբ ամբողջովին շրջուած տարբերակը, որով ժամանակի բրիտանական քաղաքական վերնախաւը, լորտ Շերպուրուքի պատկերաւոր արտայայտութեամբ, Թիւրքիոյ քրիստոնեաներուն համար «կը փակէր դժոխքէն դուրս գալու ելքը»:

-1895 թ.-ի Մայիսի 4. Պոլսոյ մէջ Մեծ Արիտանիոյ, Ռուսաստանի եւ Ֆրանսայի դեսպանները թրքական կառավարութեան ներկայացուցին «Մայիսեան բարենորոգումներ»-ու ծրագիրը, որով կը նախատեսուէր դատական եւ այլ բարեփոխումներ իրականացնել Արեւմտեան Հայաստանի վեց վիլայեթներու մէջ՝ Երզրում, Պիթիս, Վան, Սեբաստիա, Մամուրէթ ու Ազիզ, Տիւրքիոյ: Բարենորոգումներու ենթակա էին նաեւ Օսմանեան կայսրութեան միւս հայաբնակ վայրերը, օրինակ՝ Հաճընը Ատանայի վիլայեթին մէջ, Չէթունը՝ Հայեայի:

-1913 Յուլիս 3-էն 24-ը Ռուսաստանի կառավարութիւնը տերութիւններուն ներկայացուց հայկական բարենորոգումներու իր նախագիծը, որ քննարկուեցաւ Կ. Պոլսոյ դեսպանատնի մէջ: Նախագիծը, որ կազմած էր ռուսական դեսպանութեան առաջին թարգման Ա. Մանտեշդամը 1895-ի Մայիսեան բարենորոգումներու ծրագրի եւ Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարանի կազմած նախագծի հիման վրայ՝ կ'առաջարկէր հայկական վեց վիլայեթներէն (Երզրում, Վան, Պիթիս, Պիարբէքի, Խարբէք, Սւազ) ստեղծել մէկ նահանգ: Ընդհանուր նահանգապետը պետք է ըլլար քրիստոնեայ օսմանեան հպատակ, կամ, որ աւելի գերադասելի էր՝ Եւրոպացի, որ կը նշանակուէր 5 տարի ժամկետով, մեծ տերութիւններու համաձայնութեամբ: Պետութիւններու յանձնարարութեամբ՝ Ընդհանուր տեսուչներ նշանակուեցան Վեստենեկը (Հոլանդա) եւ Հոնքը (Նորուեկիա):

-1915 թ.-ի Հոկտեմբեր 27-ին Հայկական Կիլիկիոյ ինքնավարութեան վերաբերեալ համաձայնութիւն կայացաւ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային հարիւրդի ներկայացուցիչ Պոզոս Նուպար Փաշայի եւ Ֆրանսայի Արտաքին գործոց նախարարութեան արեւելեան բաժնի պետ Ֆրանսուա ժորժ Փիկտի միջեւ:

-1918 թ.-ի Հոկտեմբեր 30-ին Դաշնակիցներու եւ Թիւրքիոյ միջեւ Լեմնոս կղզիի Մուտրոս նահանգիստին մէջ կնքուած զինադադարի փաստաթուղթի 16-րդ յօդուածով նշուած է. «Հիշագի, Ասիի եւ Եմէնի, Սուրիոյ եւ Միջագետքի բոլոր կայազօրներուն յանձնումը դաշնակցային հրամանատարութեան... Թրքական զօրքերուն դուրս բերումը Կիլիկիայէն»: 24-րդ յօդուած. «Հայկական վիլայեթներէն (որեւէ) մէկուն մէջ անկարգութիւններ ծագելու պարագային՝ դաշնակիցները իրենց կը վերապահեն անոր մէկ մասը գրաւելու իրաւունքը»:

-1918 թ.-ի Յունուար 13-ին Պետրոգրադի մէջ հրապարակուեցաւ Թրքահայաստանի մասին հռչակագիրը, ուր «Ռուսաստանը կը հռչակէ Հայաստանի ինքնավարութիւնը. ժողովրդական Կոմիսարներու հարիւրդը կը յայտնէ հայ ժողովուրդին, որ Ռուսաստանի բանտարարագիւղացիական կառավարութիւնը կը պաշտպանէ Ռուսաստանի կողմէ գրաւուած Թրքահայաստանի հայերու ազատօրէն ինքնորոշուելու իրաւունքը՝ ներառեալ Նոյնիսկ անոնց անկախութեան իրաւունքը»: Յետագային այս դրոյթը

- Հիմում ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդի անդամներուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն, միջազգային ընկերակցութեան անդամ պետութիւններուն Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներուն վերաբերեալ
- Հիմում ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդին, ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւններուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն՝ Միջին Արեւելքի հայութեան ինքնապաշտպանութեան ուժեր կազմաւորելու մասին Հիմում ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդին Տեր Էլ Չօրի Սրբոց Նահատակաց հայկական եկեղեցին պայթեցնելու փաստին առընդդէմը
- Ուղերձ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհուրդին, ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւններուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն
- Ուղերձ համայն հայութեան, Արեւմտեան Հայաստանի հայերուն ու քաղաքացիներուն, հայ անհատին ու հայկական կառույցներուն
- Ուղերձ ՄԱԿ-ի անդամ երկիրներու խորհրդարաններուն
- Ուղերձ ՄԱԿ-ի անդամ երկիրներու կառավարութիւններուն
- Չեկոյց ԹԻԻ 1 Արմենակ Աբրահամեանի, ՄԱԿ-ի մէջ Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Համագումարի պատուիրակութեան ղեկավարի, ՄԱԿ-ի Բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու հարցերով փորձագիտական յանձնաժողովի նստաշրջանին
- Չեկոյց ԹԻԻ 2 Արմենակ Աբրահամեանի, ՄԱԿ-ի մէջ Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Ասամբլեայի պատուիրակութեան ղեկավարի, ՄԱԿ-ի Բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու հարցերով փորձագիտական յանձնաժողովի նստաշրջանին
- Ելոյթ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային հարիւրդի նախագահ Արմենակ Աբրահամեանի՝ ՄԱԿ-ի Բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու փորձագիտական յանձնաժողովի նստաշրջանին՝ Հայոց դէմ կատարուած Ցեղասպանութեան հատուցման փաթեթին վերաբերեալ

ՉԼՈՒԽ IV

ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԵՒ ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ԱՅՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ ՆԻԹԵՐ

- Որոշում Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովը (խորհրդարան) ձեւաւորող
- Կեդրոնական Ընտրական Յանձնաժողովի Զարուածք № 1 Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովի (խորհրդարանի) 1-ին գումարման 1-ին նստաշրջանի 1-ին նիստի արձանագրութենէն
- Զարուածք № 2 Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովի (խորհրդարանի) 1-ին գումարման 1-ին նստաշրջանի 2-րդ նիստի արձանագրութենէն
- Յայտարարութիւն Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման, դատապարտման եւ հատուցման հարցերուն շուրջ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան ռազմավարութեան մասին
- Հրամանագիր յոյներու եւ պոնտացիներու ցեղասպանութիւնը դատապարտելու մասին
- Հրամանագիր ասորիներու ցեղասպանութիւնը դատապարտելու մասին
- Արեւմտեան ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՆՔԸ ԼԵՉՈՒԻ ՄԱՍԻՆ
- Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ինքնութեան եւ քաղաքացիութեան անձնագիր ստանալու կարգը

* * *

ՉԼՈՒԽ I

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԿԱՐԳԱՒՈՐՄԱՆ ԻՐԱՆԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ, ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐ ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ԻՐԱՆԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐՈՒՆ ՓԱԹԵԹԸ

Հայկական Հարցի կարգաւորման իրաւական-քաղաքական հիմքերը

Հայկական Հարցի սկզբնաւորումէն՝ 1878-էն ի վեր, ճիշդ է անիկա արդարացի լուծման տակաւին չէ հանգած, սակայն նոյն այդ

Պետական

գետեղուեցաւ 1918 թ.-ի ԽՍՀՄ Սահմանադրութեան մէջ իբրեւ 6-րդ յօդուած:

-1919 թ-ի սկիզբը Փարիզի մէջ հրաւիրուեցաւ Հայ ազգային համագումար: Համագումարի կարեւոր ձեռնարկներէն մէկը եղաւ «Ամբողջական Հայաստանի պատուիրակութեան» ընտրութիւնը Պօղոս Նուպարի ու Աւետիս Ահարոնեանի համանախագահութեամբ, ու նախապէս պատրաստուած ու 1919-ի Փետրուար 12-ին Փարիզի հաշտութեան խորհրդաժողովին ներկայացուած հայկական պահանջներու համատեղ յուշագիրին վաւերացումը, որ կը հիմնաւորէր հայկական անկախ պետութեան ստեղծման անհրաժեշտութիւնը եւ կը ճշդէր անոր տարածքը Արեւմտեան Հայաստանի եօթ վիլայէտներու (Ներառեալ Տրապիզոնը), Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Կիլիկիոյ միացումով: Միացեալ պատուիրակութիւնը Փետրուար 26-ին ներկայացաւ Տասի խորհուրդի նիստին՝ կրկնելով յուշագրի հիմնական պահանջները: Պատուիրակութեանն ընդունեց (1919-ի Ապրիլ 17-ին) Նաեւ ԱՄՆ-ի Նախագահ Վուդրո Ուիլսոնը եւ հաւաստիացուց, որ հնարաւոր ամեն ինչ պիտի ընէ հայերու տարածքային պահանջները պաշտպանելու համար: 1920 թ-ի Յունուար 19-ին Փարիզի խորհրդաժողովը դէ ֆակտո ճանչցաւ Հայաստան պետութեան անկախութիւնը:

-1919 թ.-ին Կոստանդնուպոլսոյ ռազմական ատենանիստ մէջ տեղի ունեցաւ Օսմանեան Թիւրքիոյ իշխող վերնախաւի՝ երիտթիւրք պարագլուխներուն դատաւարութիւնը հետեւեալ մեղադրանքներով. ա) Օսմանեան կայսրութիւնը Առաջին համաշխարհային պատերազմին մէջ ներքաշելու, բ) Օսմանեան կայսրութեան հայազգի հպատակներու համապարփակ կոտորածներն ու բռնազաղթը կազմակերպելու եւ իրականացնելու համար: Երիտթիւրք պարագլուխներէն շատերուն դատարանը հեռակայ կարգով մահուան դատապարտեց:

-1920 թ. Օգոստոս 4-ին յայտարարուեցաւ Հայկական Կիլիկիոյ անկախութեան հռչակման մասին:

-1920 թ.-ի Օգոստոս 10-ին կնքուեցաւ Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը, որու 88-էն 93-րդ յօդուածները կը վերաբերին Հայաստան պետութեան:

-1920 թ. Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրո Ուիլսոնը կայացուց Իրաւարար վճիռ, որու ամբողջական անուանումն է՝ «Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Նախագահի որոշումը Թիւրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ սահմանի, Հայաստանի դէպի ծով ելքի եւ հայկական սահմանին յարակից թրքական տարածքի ապառազմականացման վերաբերեալ»:

Բերուած օրինակները բաւարար են եւ անոնցմէ արդէն կը պարզուի հայութեան եւ Հայաստանի բնական իրաւունքներու փաթեթի իրական ծանրակշռութիւնը:

Ըստ Էութեան կարելի է ընդգծել, որ Հայկական Հարցի լուծման նպատակով հիմնական որոշումները կայացուած են, սակայն առ այսօր չեն իրականացուած: Կարելի է ընդգծել, որ անոնց իրականացման ժամանակը հասունցած է: Եւ ներկայի յամառ իրականութիւնը այն է, որ Միջին Արեւելքի մէջ ոչ մէկ պետութիւն եւ ժողովուրդ անմասն պիտի մնայ ներկայի ու ապագայի սպառնալիքներէն՝ էթէ անոնցմէ ամեն մէկը իր կարգին չընտրէ գոյութիւն ունեցող խնդիրներու եւ հակամարտութիւններու խաղաղ կարգաւորման իրաւական-քաղաքական ճանապարհը:

Բոլոր ոչ իրաւական՝ այսինքն կամային քաղաքական որոշումները պատանդի կարգավիճակի մէջ պիտի պահեն հակամարտող կողմերը, անոնց երկիրներն ու ստրուկները եւ յիսուն տարին մէկ նոր ուժով պիտի բորբոքուի հակամարտութիւնն ու դիմակայութիւնը, պատերազմն ու քառու՝ Բալկաններու, Միջին Արեւելքի, Կովկասի, Աֆղանիստանի մէջ: Այն տարածքին մէջ՝ ուր թրքական քաղաքական վերնախաւին կը հրաւիրեն պատասխանատու դերակատարութիւն ստանձնելու: Վտանգաւոր յանձնարարական մը, որ սպառնալիքներ կը պարունակէ տարածաշրջանի բոլոր պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն համար, ներառեալ՝ Թիւրքիոյ Հանրապետութեանն ու թիւրքերուն:

Տիգրան Փաշաբեգեան, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետ 20.08.2015 թ.

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՏԱԳՈՐԾՈՒԸ ՄԵՑ Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսաստանի կողմէ՝ 24 Մայիս, 1915 թ.-ին

1915 թ.-ի Մայիս 24-ին Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսան եւ Ռուսաստանը հանդէս եկան երիտթրքական կառավարութեան սանձազերծած հայերու կոտորածներն ու ցեղասպանութիւնը դատապարտող յատուկ յայտարարութեամբ, ուր 1915 թ.-ի Ապրիլեան կոտորածները որակեցին իբրեւ Թիւրքիոյ նոր ոճիրը՝ մարդկութեան եւ

քաղաքակրթութեան դէմ:

Սոյն գրութեան մէջ մասնաւորապէս ըսուած էր. «Գրեթէ մէկ ամիսէ ի վեր՝ Հայաստանի թիւրք եւ քիւրդ բնակիչները օսմանեան հեղինակութիւններուն թոյլտուութեամբ, ու յաճախ անոնց նեցուկն ունենալով՝ ջարդեր կը գործադրեն Հայերուն դէմ:

Նման ջարդեր տեղի ունեցան Ապրիլի կեսին Երզրումի մէջ (Կարին), Թեքքան, Տիշնէ, Պիթիս, Մուշ, Սասուն, Զեյթուն եւ ամբողջ Կիլիկիոյ մէջ: Վանի շրջակայ գրեթէ հարիւր գիւղերուն հայերը բոլորն ալ սպանուեցան եւ Վանի հայկական թաղամասը շրջապատուած էր քիւրդերուն կողմէ:

Միեւնոյն ժամանակ Օսմանեան կառավարութիւնը չարչիկեց Կոստանդնուպոլսոյ անպաշտպան հայ բնակչութիւնը: Մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ գործուած Թիւրքիոյ այս նոր ոճիրներուն հանդէպ դաշնակից կառավարութիւնները հանրօրէն կը տեղեկացնեն Մեծ Դրան, որ թիւրք կառավարութեան բոլոր անդամները անհատապէս պատասխանատու կը համարուին, ինչպէս նաեւ բոլոր այն պաշտօնեաները՝ որոնք մասնակից դարձան այս ջարդերուն»:

ԹՐԶԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԱՍԻՆ ԴԵԿՐԵՏԸ՝ Իրապարակուած Պետրոգրադի մէջ 1918 թ.-ի Յունուար 13-ին

«Ռուսաստանը կը հռչակէ Հայաստանի ինքնավարութիւնը.

ժողովրդական Կոմիսարներու Խորհուրդը կը յայտնէ հայ ժողովուրդին, որ Ռուսաստանի բանուորագիւղացիական կառավարութիւնը կը պաշտպանէ Ռուսաստանի կողմէ գրաւուած Թրքահայաստանի հայերուն իրաւունքը՝ ազատօրէն ինքնորոշուելու, ներառեալ նոյնիսկ անոնց անկախութեան իրաւունքը: Կոմիսարներու Խորհուրդը կ'ընդունի, որ այս իրաւունքի իրականացումը հնարաւոր է միայն շարք մը նախնական երաշխիքներու հաստատումով, որոնք միանգամայն անհրաժեշտ են հայ ժողովուրդի հանրաքուէին համար: Կոմիսարներու Խորհուրդը իբրեւ մասնակի երաշխիքներ կը ճանչնայ հետեւեալ պայմանները.

Յօդուած Ա. - Թրքահայաստանէն ռուսական զօրքերուն դուրսբերումը եւ անյապաղ հայ ազգային ոստիկանական կազմաւորումներուն ստեղծումը՝ Թրքահայաստանի բնակիչներու անձնական եւ նիւթական անվտանգութիւնը ապահովելու նպատակով:

Յօդուած Բ. - Հայ փախստականներուն, ինչպէս նաեւ տարբեր երկիրներու մէջ սփռուած հայ գաղթականներուն անխոչընդոտ վերադարձը Թրքահայաստան:

Յօդուած Գ. - Պատերազմի ժամանակ թրքական իշխանութիւններուն կողմէ Թիւրքիոյ մէջ բռնի կերպով աքսորած հայերու՝ անխոչընդոտ վերադարձը Թրքահայաստան: ...Կոմիսարներու Խորհուրդը կը պնդէ այս պայմանը՝ թիւրք պատուիրակներու հետ բանակցութիւններու ընթացքին:

Յօդուած Դ. - Թրքահայաստանի մէջ ժամանակաւոր կառավարութեան կազմաւորումը՝ հայ ժողովուրդի պատգամաւորներու խորհուրդի ձեւով. պատգամաւորները կ'ընտրուին ժողովրդավարութեան սկզբունքով:

Ստեփան Շահումեանը նշանակուելով Կովկասի գործերով ժամանակաւոր արտակարգ կոմիսար՝ ամենայն օժանդակութիւն կը ցուցաբերէ Թրքահայաստանի հայ բնակիչներուն, Բ եւ Գ յօդուածներու իրականացման համար, ինչպէս նաեւ ձեւաւորելու համար Խառն յանձնաժողով՝ ռուսական զօրքերու դուրսբերման օրը, եւ միջոցները որոշելու նպատակով՝ համաձայն յօդուած Ա-ի: Թրքահայաստանի աշխարհագրական սահմանները կ'որոշուին հայ ժողովուրդի՝ ժողովրդավարական ճանապարհով ընտրուած ներկայացուցիչներուն կողմէ՝ հարեանս վիճելի շրջաններու մահմետական եւ այլ բնակիչներու եւ կոմիսար Շահումեանի հետ»:

մահմետական եւ այլ բնակիչներու եւ կոմիսար Շահումեանի հետ»:

ԵՐԻՏԹԻՐԵՐՈՒ ԴՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ (1919-1920)

Օսմանեան կայսրութեան առաջին համաշխարհային պատերազմի մէջ ներքաշած եւ հայերու տեղահանութիւնն ու ցեղասպանութիւնը կազմակերպած երիտթրքական «Միութիւն եւ յառաջադիմութիւն» կուսակցութեան ղեկավար գործիչներու դատավարութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ:

Մուրդոսի գիւնդադարի (1918) կնքումէն անմիջապէս յետոյ, համաշխարհային հասարակայնութեան ճշման տակ, թրքական նոր կառավարութիւնը որոշեց պատասխանատուութեան ենթարկել

Պետական

Թիւրքիան պատերազմի մէջ ներքաշած եւ հայերու ցեղասպանութիւնը կազմակերպած մեղաւորները: 1918 թ.-ի Դեկտեմբեր 16-ի որոշմամբ՝ կազմուեցան արեւմտահայութեան կոտորածներուն վերաբերող մեղադրական ապացոյցներ (ծածկագիր հեռագիրներ, պաշտօնական գրութիւններ, հրահանգներ եւ հրամաններ, ակնատեսներու վկայութիւններ եւ այլն) հաւաքող հարցաքննիչ յանձնախումբեր: Օսմանեան կայսրութեան տարածքը բաժնուեցաւ 10 դատաքննչական շրջանի, նշանակուեցան դատախազներ, քննիչներ, քարտուղարներ: 1919 թ.-ի Յունուար 8-ին կազմուեցան ռազմական արտակարգ ատեաններ: Դատական նիստերուն ընթացքին քննուեցաւ երիտօրջական կառավարութեան ղեկավարներու, «Միութիւն եւ առաջադիմութիւն» կուսակցութեան ԿԿ անդամներու եւ շրջանային պատասխանատու քարտուղարներու եւ պաշտօնեաներու, հայկական կոտորածները իրականացնող «Թեշքիլաթ-ը մահուսէ»-ի («Յատուկ կազմակերպութիւն»), Եօզղատի, Տրապիզոնի, Բեյլիքլիքի (Կ. Պոլսոյ արուարձան) եւ Խարբերդի տեղահանութիւնն ու կոտորածները կազմակերպողներու եանցաւոր գործունեութիւնը: Երիտօրջերու դատավարութիւնը ցոյց տուաւ, որ Երիտօրջերու դատավարութիւնը ցոյց տուաւ, որ արեւմտահայութեան տեղահանութիւններն ու կոտորածները ռազմական կամ կարգապահական քայլեր չէին, եւ սահմանափակ կամ տեղական բնոյթ չէն կրած, ինչպէս կ'ուզէին ներկայացնել յանցագործները, այլ եղած են կանխամտածուած ու մշակուած գործողութիւններ, իրականացուած բացարձակապէս երիտօրջական կուսակցութեան ԿԿ նախաձեռնութեամբ ու կարգադրութեամբ, իսկ կոտորածները անմիջականօրէն իրականացուցած են այդ նպատակով բանտերէն ազատ արձակուած մարդասպաններն ու այլ ոճրագործներ: Երիտօրջերու կուսակցութեան պարագլուխներուն եւ նախարարներուն դատավարութիւնը սկսաւ 1919 թ.-ի Ապրիլ 27-ին եւ ընդհատուով (Մայիս 28-ին անգլիական հրամանատարութիւնը 77 հոգի անսպասելիօրէն արքայազն Մայթա կողմից եւ ստով ընդհատեց դատաքննութիւնը) շարունակուեցաւ մինչեւ Յունիս 26 (13 նիստ): Դատավճիռը հրապարակուեցաւ 1919 թ.-ի Յուլիս 5-ին: 31 յանցագործներէն 4-ը՝ Թալէաթը, Էսվերը, Ջեմալը եւ Նագիմը, հեռակայ կարգով դատապարտուեցան մահուան, իսկ մնացած 27-էն ոմանք՝ տարբեր տարիներու ազատագրկման, ոմանք արդարացուցան յանցանշաններու բացակայութեան պատճառով: Դատավճիռին մէջ մոռացութեան մատնուեցան անգլիացիները՝ Մայթա արքայազն յանցագործները: 1919 թ.-ի Յունիս 21-ին, 23-ին եւ 29-ին տեղի ունեցան «Միութիւն եւ առաջադիմութիւն» կուսակցութեան շրջանային պատասխանատու քարտուղարներու եւ պաշտօնատար այլ անձանց դատավարութիւնները: Դատավճիռը հրապարակուեցաւ 1920 թ.-ի Յունուար 8-ին: 36 մեղադրեալներէն 3-ը դատապարտուեցան 10 տարուան, միւսները՝ քանի մը տարուայ ազատագրկման: Եոզղատի հայերու կոտորածն իրականացնողներուն դատավճիռը հրապարակուեցաւ 1919 թ.-ի Ապրիլ 8-ին. Եոզղատի մուլթասարիֆի (գաւառապետ) տեղակալ եւ Բողազլեանի կայմակամ (գաւառապետ) Զեմալ բեյը դատապարտուեցաւ մահուան, իսկ Եոզղատի ոստիկանապետ Թեֆիկ բեյը՝ 15 տարուայ տաժանակրութեան: Տրապիզոնի կոտորածներն իրականացնողներու դատավճիռը կայացաւ 1919-ի Մայիս 22-ին: 8 յանցագործներէն երկուքը՝ Ջեմալ Ազիլի եւ Նայիմ բեյերը, հեռակայ կարգով դատապարտուեցան մահուան, միւսները՝ տարբեր ժամկետներով ազատագրկման: Բեյլիքլիքի ոչ մահմեդական բնակչութեան՝ հայերու եւ յոյներու հալածանքները կազմակերպողներուն դատավճիռը հրապարակուեցաւ 1919 թ.-ի Մայիս 24-ին: Բոլոր մեղադրեալները (4 հոգի) դատապարտուեցան քանի մը տարուայ ազատագրկման: Խարբերդի հայերու տեղահանութեան եւ կոտորածներու յանցագործներուն դատավճիռը կայացաւ 1920 թ.-ի Յունուար 14-ին. Բեհաեդդին Շաքիրը հեռակայ կարգով դատապարտուեցաւ մահուան, իսկ երիտօրջական կուսակցութեան Խարբերդի պատասխանատու քարտուղար Ռեսնեյի Նագիմ բեյը՝ 15 տարուայ տաժանակրութեան: Դատավարութեան արձանագրութիւնները հրատարակուած են 1919-20 թթ.-ուն, «Թաքուիմ-ի վեթայի» («Իրադարձութիւններու օրացոյց») արաբատառ թիւրքական պաշտօնաթերթի յաւելումին մէջ: Երիտօրջերու դատավարութիւնը թէեւ չստացաւ լայն արձագանք՝ այնուամենայնիւ բացայայտեց Արեւմտեան Հայաստանի եւ Օսմանեան կայսրութեան հայաբնակ վայրերուն մէջ թիւրքական իշխանութիւններուն հայերու դէմ իրագործած ցեղասպանութիւնը: Երիտօրջերու դատավարութեան նիւթերը կը հերքեն հայերու ցեղասպանութիւնը ժխտող թիւրքական պաշտօնական շրջաններու պնդումները:

ՍԵՐԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ Թարգմանութիւնը ռուսերէնէ

Մասն 3-րդ ԶԱՂԱԶԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Բաժին 6-րդ ՀԱՅՁԱՍՏԱՆ

Յօդուած 88. Թիւրքիան կը յայտարարէ, որ կը ճանչնայ Հայաստանը, ինչպէս այդ բանն արդէն ըրեր են Դաշնակից տերութիւնները, որպէս ազատ եւ անկախ պետութիւն:

Յօդուած 89. Թիւրքիան եւ Հայաստանը, ինչպէս եւ պայմանաւորուող Բարձր կողմերը, կը համաձայնին Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Բիթլիսի վիլայեթներու տարածքին Թիւրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ սահմանազատումը ձգել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու որոշման, եւ ընդունիլ ինչպէս անոր որոշումը, նոյնպէս եւ այն բոլոր միջոցառումները, որոնք ան կրնայ առաջարկել Հայաստանին դէպի ծով ելք տալու եւ յիշեալ սահմանագիծին հարող օսմանեան բոլոր տարածքներու ապառազմականացման վերաբերեալ:

Յօդուած 90. Այն պարագային, եթէ 89-րդ Յօդուածին համաձայն սահմանագիծը որոշելու ատեն յիշեալ վիլայեթներու ամբողջ տարածքը կամ անոր մէկ մասը յանձնուի Հայաստանին՝ Թիւրքիան այսօր արդէն կը յայտարարէ, որ որոշման օրէն սկսած ինքը կը հրաժարի յանձնուած տարածքին նկատմամբ իր բոլոր իրաւունքներէն եւ իրաւահիմունքներէն:

Սոյն պայմանագիրին որոշումները, որոնք պիտի կիրառուին Թիւրքիայէն անջատուող տարածքներուն նկատմամբ, այս պահէն սկսած կը գործադրուին նաեւ այդ տարածքին նկատմամբ: Հայաստանի ինքնիշխանութեան յանձնուող տարածքին վերաբերող անոր վրայ դրուող Թիւրքիոյ ֆինանսական պարտաւորութիւններուն բաժնետնայը, եւ անոնց բնոյթն ու այն իրաւունքները, որոնցմով ան կրնայ փաստարկել, կը սահմանուին սոյն Պայմանագրի 8-րդ մասի (ֆինանսական դրոյթներ) 241-244-րդ յօդուածներուն համաձայն:

Յաջորդ պայմանադրութիւնները կը կարգաւորեն, եթէ այդ անհրաժեշտ ըլլայ, այն բոլոր հացերը, որոնք չեն կարգաւորուած սոյն Պայմանագրով եւ որոնք կրնան ծնունդ առնել յիշյալ տարածքի փոխանցման առթիւ:

Յօդուած 91. Եթէ 89-րդ յօդուածով նշուած տարածքին մէկ մասը յանձնուի Հայաստանին, ապա Սահմանագծման յանձնաժողովը, որուն կազմը կ'որոշուի յետագային, կը ստեղծուի երեք ամսուայ ընթացքին այն բանէն ետք, երբ արդէն ընդունուած կ'ըլլայ Հայաստանի եւ Թիւրքիոյ միջեւ տեղւոյն վրայ սահմանագիծ անցնելուն վերաբերեալ յիշեալ յօդուածով նախատեսուող որոշումը:

Յօդուած 92. Ատրպէյջանի եւ Վրաստանի հետ Հայաստանի սահմաններն ըստ պատկանելիութեան՝ կ'որոշուին շահագրգռուած պետութիւններու ընդհանուր համաձայնութեամբ: Երբ 89-րդ յօդուածով նախատեսուած որոշումն արդէն ընդունուած կ'ըլլայ եւ եթէ անկէ յետոյ այս կամ այն շահագրգռուած պետութիւնները չեն կրնար ընդհանուր համաձայնութեամբ որոշել իրենց սահմանագիծը, վերջինս կ'որոշեն Գլխաւոր դաշնակից տերութիւնները, որոնք ատոր հետ մէկտեղ պէտք է հոգ տանին սահմանազատումը տեղւոյն վրայ գծակշեղու մասին:

Յօդուած 93. Հայաստանը կ'ընդունի, համաձայնելով զանոնք մտցնել Գլխաւոր տերութիւններուն հետ պայմանագիրին մէջ, այն որոշումները, զորս Տերութիւններն անհրաժեշտ կը համարեն Հայաստանէն ներս այն բնակիչներուն շահերը պաշտպանելու համար, որոնք ռասայի, լեզուի եւ կրօնի առումով կը տարբերին ազգաբնակչութեան մեծամասնութենէն: Հայաստանը նմանապէս կը համաձայնի Գլխաւոր տերութիւններուն հետ Պայմանագիրին մէջ մտցնելու այն որոշումները, որոնք այդ տերութիւններն անհրաժեշտ կը համարեն տարանցիկ ազատութիւնը եւ այլ ազգերու առեւտուրին համար արդարացի պայմանակարգը պաշտպանելու համար:

10 Օգոստոս, 1920 թ. Սեւր

Պայմանագիրին տակ ստորագրեր են՝ Թիւրքիան, Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսան, Իտալիան, Ճապոնը, Բելգիան, Յունաստանը, Լեհաստանը, Պորտուգալը, Ռումինիան, Հայաստանը, Չեխոսլովակիան, Սերբերու, Խորուաթներու եւ Սլովէներու թագաւորութիւնը, Յիշազը:

ԱՄՆ-ի 28-ԲԴ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎՈՒՏՐՕ ՈՒԻԼՍՈՆԻ Կայացուցած Իրաւարար վճիռը, 22 Նոյեմբեր, 1920 թ.

1920 թ.-ի Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնը

կայացուց իրաւարար վճիռ, որուն ամբողջական անուանումն է՝ «Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Նախագահի որոշումը՝ Թիւրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ սահմանի, Հայաստանի դէպի ծով ելքի եւ հայկական սահմանին հարակից թրքական տարածքի ապառազմականացման վերաբերեալ»:

(ԱՄՆ-ի 28-րդ Նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնի կայացուցած իրաւարար վճիռի գունաւոր քարտէսը տե՛ս, Լուսանկարներ եւ քարտէսներ բաժնիին մէջ, էջ)

ԿԻԼԿԻՈՅ ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՏԸ

Ստորագրեալքս իրաւասու ներկայացուցիչներ Կիլիկիոյ բոլոր Զրիստոնէայ հասարակութեանց, այսու կը յայտարարենք.
Նկատելով, որ Կիլիկիոյ մեծ պատերազմին որպէս հետեւանք, ան ազատագրուեցաւ դաշնակից ուժերով, որ այդ ազատագրումով ֆրանսական վարչութիւնը հոն նստեցաւ զինադադարի ամբողջ տեւողութեան:

Նկատելով, որ ամբողջ այդ միջոցին թիւրքերը չդադրեցան խանգարելէ երկրին անդորրութիւնը՝ ներմուծելով մահ, աւեր, արհաւիրք, որով եւ անոնք յայտնօրէն ոտնահարեցին իրենց յանձնառութիւններն ու զինադադարը: Նկատելով, որ իրենց այս վերաբերմունքը արժեք կեանքը տասնեակ հազարաւոր մեր կրօնակիցներուն, որ ֆրանսական արիւնը մեր մարտիրոսներու արեան հետ եւս միաժամանակ առատօրէն հոսեցաւ:

Նկատելով, որ Թիւրքիոյ հետ կնքուելիք խաղաղութեան պայմանագիրի վաղորդայինն նոյնիսկ՝ մեր շատ մը քաղաքներ սպառնալիցի տակ են, պաշարուած կամ ռմբակոծուած արիւնարբու հորդաներու կողմէ՝ կազմակերպուած ներողամիտ աջքերուն տակ թիւրք իշխանութեանց, որոնք անոնցմէ անջատ են եւ պիտի ըլլան միշտ անկարող զսպելու նմանօրինակ վայրագութիւններն ու ըմբոստութիւնները, ենթադրելով՝ թէ անոնք պիտի ուզէին ընել զայդ: Նկատելով, որ լման խաղաղութեան այս շրջանին անգամ՝ մենք պիտի շարունակենք ապրիլ դեռ երկար ատեն պատերազմական վիճակի մը մէջ, որ վերջ պիտի չգտնուի՝ եթէ ոչ միայն ֆրանսական քաջարի ուժերուն կողմէ ձեռնարկուած զինուորական կարգ-կանոնով, գործողութիւններով, նաեւ քրիստոնէայ հասարակութեանց անվերապահ աջակցութիւններով՝ որոնցմով անոնք այնքան օգտակար հանդիսացան ֆրանսական ուժերու յաջողութեանց:

Նկատելով, որ այս նոյն պահուն ալ, երբ կը պատրաստենք սոյն Յայտարարութիւնը, այս երկրին հին տէրերուն գնդակները կը ճարճատին մեր գլուխներուն վերեւէն, որ այս միեւնոյն կացութիւնը կը տիրէ նաեւ Տարսուսի եւ Մերսինի մէջ:

Նկատելով, որ անըմբռնելի է, որ օտար երկրի մը մէջ կնքուած խաղաղութեան դաշինքը նման կացութեան մը պատճառ դառնայ:

Նկատելով, որ Կիլիկիոյ 275.000 քրիստոնէաները՝ սերտիւ համերաշխ իրենց եղբայրական զգացումներուն, իրենց շահերուն՝ թիւրքերուն դէմ նողկանքով եւ Ֆրանսայի հետ իրենց յարումին մէջ՝ առանց իսկ պետք ունենալով վերլիջել սարսազդեցիկ յիշատակները անիծեալ անցեալի մը - խմորուած ամենքն ալ ջարդերով, բռնազաղթերով, աւարառութիւններով, քեներով, բռնարարութիւններով, ամէն տեսակ արհաւիրքներով եւ խոյտառակութիւններով - հպարտ են, որ չկասեցան առջեւ ոչ մէկ հոհողութեան ու ջանքերու, որոնք ճշուած ժողովուրդներուն համար կը կազմեն փրկագինը իրենց անկախութեան, որ, ընդհակառակն, անոնք կրնան ի նպաստ իրենց յուշածել՝ պատերազմի եւ զինադադարի երկար եւ ցաւալից շրջանին վճարած ըլլալ ամենէն թանկագին եւ ամենէն սարսափելի փրկանքները:

Նկատելով, որ Կիլիկիոյ քրիստոնէայ համայնքները ամեն պարագայի մէջ՝ Ամերիկեան երկու քննութեանց, թէ իրենց բոլոր դիմումներուն ընթացքին ֆրանսական իշխանութեանց մօտ՝ անփոփոխելիօրէն իրենց անասան որոշումը յայտնեցին՝ չընդունիլ վերադարձը թիւրքի տիրապետութեան:

Նկատելով, որ, մասնաւորաբար, անցեալ Մարտի 31 եւ Մայիս 15 թուակիր իրենց բողոքագիրներով՝ ուղղուած Համաձայնական պետութիւններուն եւ խաղաղութեան խորհրդաժողովին, ինչպէս եւ իրենց առաջուց կատարած դիմումներով որոշակի հասկցուցին թէ զիրենք չպիտի թոյլ տային գոհակալ կիսամիջոցներով, արուեստական կարգադրութիւնները կամ խորթ, (batard) անհարազատ լուծումներով, թէ իրենց, մասնաւոր, վերջին ծայր ուժգնութեամբ բողոքեցին ընդդէմ հաշտութեան այն դաշինքին, որ արուեստականօրէն Կիլիկիան - պատմականօրէն, ցեղագրականօրէն, ռազմականօրէն, եւ տնտեսաբար մէկ եւ անբաժանելի - կը բաժնէր երկու մասերու, որմէն մէկ մասը ֆրանսական Սուրիոյ մնացած, եւ միւսը կը վերածէ թրքական գաւառի մը:

Նկատելով, որ ժողովուրդները, զորս իրենք կը ներկայացնեն,

վստահալից սպասումէ մը վերջ՝ հանդէպ Ղաշակիցներուն արդարադատութեան, պիտի դատապարտուին ամենէն դառն յուսախաբուեան՝ եթէ խաղաղութեան խորհուրդին վերջնական որոշումները չպատկեն իրենց օրինաւոր պահանջները եւ իրենց ամենէն թանկագին յոյսերը, այդ պարագային սոյն Յայտարարութիւնը ստորագրող ներկայացուցիչները, չկարենալով պետք եղածին պէս պատասխանել իրենց պատկան ժողովուրդներուն ցանկութեանց, անոնք խմբովին պիտի ըմբոստանան, ընդդէմ այդ իրէշային փորձին, եթէ կ'ըսենք, Կիլիկիոյ մէջ վերահաստատուի թրքական վեհապետութիւնը եւ վարչութիւնը:

Նկատելով, որ մինչեւ վերջին վայրկեան չստացուեցաւ հաւաստիքը՝ թէ իրենց պահանջները ընդունուած են, թէ խաղաղութեան դաշինքը պիտի բարեփոխուի ինչպէս որ պետք է, թէ իրենք նոյնիսկ այսօր՝ խաղաղութեան դաշինքի կնքման վաղորդայինն, լքուած են ամենէն անձկալից անորոշութեան:

Նկատելով միանգամայն, թէ ներկայ շփոթայի կացութիւնը եւ անիշխանական վիճակը մասամբ մը արդիւնք են տեղական թիւրք վարչութեան անդամալուծութեան, եւ որն այլ բան չէ այլեւս, եթէ ոչ անուանական կառավարութիւն մը, թէ այս պայմաններուն մէջ միմիայն անհրաժեշտ իշխանութեամբ օժտուած տեղական իշխանութիւն մը կրնայ ամենուն ալ յարգանք եւ վստահութիւն ներշնչելով, փրկել երկիրը անիշխանութենէ եւ լիակատար անբերումէ: Բոլոր այս պատճառներուն համար ալ, եւ արժեւորելով բոլոր իրաւունքները՝ փաստելով եւ վերոյիշեալ 31 Մարտ եւ 25 Մայիս թուակիր երկու յիշատակագրութեանց մէջ մատնանշուած նկատումները, որոնց տրամաբանական վերջաւորութիւնն է ներկայ ձեռնարկը:

Մենք հիմնուելով, մասնաւոր բոլոր ժողովուրդներուն յստակ անանցանելի իրաւանց վրայ՝ ճշդելու իրենց ճակատագիրը, իրաւունք մը, որ իր առաջին աղբիւրն ունի Ֆրանսական յեղափոխութեան անմահ սկզբունքները:

Մենք հանդիսաւորապէս կը յայտարարենք.

Կիլիկիան, սկսեալ այս օրուանէ՝ ազատ երկիր մը, բոլորովին անկախ Թիւրքիայէն, օժտուած տեղական ինքնավար քրիստոնէայ վարչութեամբ մը՝ գետնորոշուած Ֆրանսայի հոգատարութեան տակ:

Օսմանեան Նախկին կայսրութենէն Կիլիկիոյ հողամասերուն այս անջատումը մենք կ'ըմբռնենք նոյնքան կատարեալ եւ վերջնական□ եւ այն միեւնոյն ձեւով՝ ինչպէս Հայաստանի, Սուրիոյ, Պաղեստինի, Միջագետքի եւ Արաբիոյ անջատումը: Իրագործելու եւ պահպանելու համար այս անկախութիւնը՝ թշնամին մեր դուռերէն վտարելու եւ մեր պաշարուած քաղաքները փրկելու, վերակազմելու համար այդ քաղաքները եւ գրաւուած շրջանները, եւ ազատելու համար մեր քրիստոնէայ եղբայրները իրենց գերութենէն՝ մենք պատրաստ ենք ամեն կարգի զոհողութիւններու, մենք հոգատար Ֆրանսայի ծառայութեան տակ կը ղնենք այս երկիրը՝ մեր ժողովուրդներուն բոլոր կենդանի ուժերով: Մեր հատուածները, տարբեր դաւանութիւններու հետեւորդները, համայնքները, քրիստոնէայ ցեղերը, մենք ամենքս միացած ենք միեւնոյն նուիրական նպատակին համար:

Մենք պիտի աշխատինք ձեռք-ձեռքի՝ բարձրացնելու համար այս երկրին բարոյականը, մշակոյթը եւ տնտեսականը, Ֆրանսայի հովանիին տակ: Կը փափաքինք Կիլիկիան դարձնել երկարածաւունք Եւրոպայի, անոր մէկ նոր կեդրոնը քաղաքկրթութեան եւ զարգացման, ուր իսլամ անջատ ցեղերը նոյնպէս հաւասարապէս պիտի վայելեն ազատութեան եւ յառաջադիմութեան բարիքները եւ երաշխաւորութիւնները, որոնք իրենց անձանօթ էին թիւրք կառավարութեան ներքոյ, եւ պիտի օրինեն այն օրը՝ երբ իրենք եւս անջատուեցան անկէ: Անկախութիւնը Ֆրանսայի հոգատարութեան տակ, բացարձակ պայմանն է Զրիստոնէից գոյութեան՝ աս երկրին մէջ:

Մենք նախապատիւ պիտի սեպենք մեռնիլ՝ քան ընդունիլ ուրիշ լուծում:

Վստահ ենք՝ թէ մեծանձն եւ ասպետական Ֆրանսան, աւանդական պաշտպանը Արեւելքի Զրիստոնէից, պիտի գնահատէ մեր պահանջաց արդարութիւնը, թէ ան պիտի բարեհաճի ճանչնալ մեր այս անկախութիւնը՝ առնելով զայն իր պաշտպանութեան տակ:

Կեցցէ՛, անկախ Կիլիկիան:
Կեցցէ՛, Ֆրանսան՝ հոգատարը Կիլիկիոյ:

Մ. Տամատեան Ամբողջական Հայաստանի ներկայացուցիչ

Գ. Կրոյ. Արսլանեան, Ատանայի Հայոց Առաջնորդ

4 Օգոստոս, 1920 թ.

Երեքշաբթի 1 Փետրուար 2019 - Թիւ 8

Հրատարակչութիւն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ոստանապիրութիւններու Կեդրոնի

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com